

Deginti — malonumas.

Nepaprastas malonumas — matyti, kaip liepsna viską ryja, kaip viskas juosta ir *keičiasi*. Laikydamas delnuose sugniaužtą žalvarinį antgalį ir milžinišką gyvatę, liejančią ant pasaulio žibalo nuodus, kraujui mušant į galvą, jis jautėsi lyg koks nepaprastas dirigentas, atliekantis liepsnų ir ugnies simfonijas, nuo kurių istorija virsta plėnių ir anglių griuvėsiais. Ant bejausmės galvos užmaukšlinęs simbolinį šalną, pažymėtą 451-uju numeriu, akyse tvieskiant oranžinei liepsnai vien nuo minties, kas tuojau bus, jis spragtelėjo žiebtuvą, ir namas šoktelėjo nuo ryjančios liepsnos, kuri nudažė vakaro dangų raudonai, geltonai ir juodai. Jis žengė į kibirkščių spiečių. Labiau už viską dabar gėdė senosios pramogos — įkišti į krosnį zefyrą ant pagaliuko, kol knygos plasnojo balandiškais sparnais, mirdamos namo prieangyje ir pievelėje. Tuo tarpu knygos kilo kibirkščiuojančiais sūkuriais ir skriejo nešamos pajuodusio nuo suodžių vėjo.

Montegas išsišiepė nuožmia šypsena žmogaus, kuris buvo apsvilintas liepsnos ir atšoko nuo jos.

Jis žinojo, kad grįžęs į gaisrinę galės veidrodyje mirkstelėti pats sau — pajuodusiam kaip negras, atsiduodančiam degėsiams. Vėliau, eidamas miegoti, tamsoje vis dar jaus nuožmiają šypseną, įspaustą veido raumenyse. Ji niekada nedingdavo, niekad niekada, kiek tik jis galėjo prisiminti.

Montegas pasikabino juodvabalio juodumo šalną ir jį nublizgino, tvarkingai pakabino nedegamą švarką, mėgaudamasis nusiprausė duše ir tada pasišvilpaudamas, susikišęs rankas į kišenes, perėjo viršutinį gaisrinės aukštą ir krito į skylę. Pačiu paskutiniu momentu, kai katastrofa jau rodėsi neišvengiama, jis ištraukė iš kišenių rankas ir įsitvėrė auksinio strypo. Čiuožtelėjęs su cypsmu sustojo, kai kulnai tik per colį nelietė apatinio aukšto betono.

Jis išėjo iš gaisrinės ir miegančia vidurnakčio gatve pasiekė metro, kur oru varomas tylus traukinys be garso nuslydo savo tepaliniu taku ir šilto oro gūsiu išleido jį ant kreminėmis plytelėmis iškloto eskalatoriaus, keliančio į priemiestį.

Bešvilpaujantį Montegą eskalatorius iškvėpė į tylų nakties orą. Jis nuėjo kampo link, beveik apie nieką, bent jau apie nieką rimta, negalvodamas. Tačiau, dar nepasiekęs kampo, sulėtino žingsnį, lyg būtų nežinia iš kur pūstelėjęs vėjas ar kas pašaukęs jį vardu.

Kelias pastarąsias naktis tas šaligatvis tuoj čia už kampo, žvaigždžių šviesoje vedantis jo namų link, kėlė nepaaiškinamus jausmus. Jis jautė, tartum akimirką prieš pasukant už kampo ten kažkieno jau būta. Oras atrodė įelektrintas ypatingos ramybės,

sakytum kas nors ten būtų ramiai laukęs ir tik paskutiniu momentu prieš jam ateinant pavirtęs šešėliu ir praleidęs jį per save. Gal nosis užuodė vos dvelkiančius kvepalus, gal rankų ar veido oda pajuto šoktelėjusią temperatūrą tame viename taške, kur stovint žmogui aplinkinis oras per akimirką gali sušilti dešimčia laipsnių. Jis niekaip negalėjo to suprasti. Kas kartą pasukęs matydavo tik baltą, tuščią, išlinkusį šaligatvį, ir tik vieną naktį tarsi kažkas mikliai nuskuodė pievele tolyn, dar jam nespėjus sutelkti žvilgsnio ar pratarti žodžio.

O šiąnakt jis sulėtino žingsnį tiek, kad kone sustojo. Mintimis jau spėjo pasukti už kampo, kai nugirdo silpnutį šnaresį. Kažkas kvėpuoja? Ar tiesiog oras suslėgtas, nes kažkas tylutėliai stovi ten laukdamas?

Jis pasuko už kampo.

Rudens lapai lėkė mėnesienos nušviestu šaligatviu taip, kad mergina, kuri tenėjo, atrodė it prikalta prie čiuožiančio kelio ir nešama pirmyn vėjo bei lapų. Ji buvo kiek palenkusi galvą — žiūrėjo, kaip bateliai maišo besisukančius lapus. Veidas smulkus, baltas it pienas, ir jame atsispindi kažkoks švelnus alkis, visko siekiantis su nepailstamu smalsumu. Kone nuostabos išraiška, tamsios akys taip įsisiurbusios į pasaulį, kad nuo jų niekas nepaspruks nepastebėtas. Suknelė balta, švagždanti. Jam pasirodė, kad beveik girdi rankų mostus jai einant, o dabar — be galo silpną garsą, balto jos veido krustelėjimą, jai suvokus, kad tik akimirka ją skiria nuo vyriškio, stovinčio vidury šaligatvio ir laukiančio.

Medžiai virš galvų su triukšmu nukrėtė sausąjį lapų lietu. Mergina sustojo, iš nuostabos, rodos, norėdama atsitraukti, tačiau vis dėlto nejudėdama žvelgė į Montegą tokiomis tamsiomis, spindinčiomis, gyvomis akimis, kad tas pasijuto tarytumei pasakęs kažką tikrai nuostabaus. Bet jis žinojo pravėręs burną tik pasisveikinti, o paskui, kai ją, rodos, užhipnotizavo jam ant rankovės nupiešta salamandra ir Fenikso diskas ant krūtinės, jis vėl prabilo:

— Tikriausiai, — pasakė Montegas, — jūs — naujoji mūsų kaimynė, ar ne?

— O jūs tikriausiai... — mergina pakėlė akis nuo jo profesinių ženklų, — gaisrininkas. Jos balsas nutilo.

— Kaip keistai jūs tai ištarėte.

— Būčiau... būčiau supratusi ir nežiūrėdama, — lėtai prakalbo ji.

— Žibalo kvapas, taip? Mano žmona nuolat skundžiasi, — jis nusijuokė. — Niekaip jo švariai nenusiplausi.

— Taip, nenusiplausi, — pagarbiai pritarė ji.

Jis pajuto tartum ji nė nekrustelėdama eitų aplink jį ratais, vis jį pasukdama, ramiai pakratydama ir tuštindama kišenes.

— Žibalas man, — prabilo Montegas, nes tylą užsitęsė, — niekas kita — tik kvepalai.

— Nejaugi tikrai taip?

— Žinoma. Kodėl gi ne?

Ji truputį apie tai pamąstė.

— Nežinau. — Pasisuko veidu į šaligatvį, vedantį jų namų link. — Ar neprieštarautumėte, jei grįžčiau drauge su jumis? Aš — Klarisė Maklelan.

— Klarisė. Gajus Montegas. Eime. Ką čia veiki taip vėlai? Vaikštinėji? Kiek tau metų?

Vésoką véjuotą naktį jie éjo sidabrišku šaligatviu, o oras dvelkė šviežiais abrikosais ir žemuogėmis; jis apsidairė ir susivokė, kad šis aromatas neįmanomas tokiu vélyvu metų laiku.

Dabar su juo buvo tiktai mergina, jos veidas mènesienoje atrodė baltas kaip sniegas, ir Montegas žinojo, kad ji apmąsto jo užduotus klausimus, ieškodama geriausių atsakymų.

— Na, — atsakė mergina, — man septyniolika ir aš pamišusi. Dėdės nuomone, šie du dalykai neišvengiamai eina kartu. Kai kas nors paklaus, kiek tau metų, sako jis, visada atsakyk, kad tau septyniolika ir kad esi pamišusi. Argi ne puikus nakties metas pasivaikščioti? Man patinka stebėti daiktus, juos uosti ir žiūrėti, o kartais nemigti ištisą naktį ir stebėti, kaip pateka saulė.

Jie toliau žingsniavo netardami nė žodžio, ir pagaliau mergina mąsliai tarė:

— Žinote, aš visai jūsų nebijau.

Jis nustebo:

— O kodėl turėtum bijoti?

— Daugelis juk bijo. Bijo gaisrininkų, norėjau pasakyti. Bet juk jūs — toks pat žmogus...

Jis matė save jos akyse — pakibusį dviejuose skaidraus vandens lašuose, tamsų ir mažutį, net mažiausias smulkmenas — raukšleles aplink lūpas, viską, — tarsi merginos akys būtų buvusios du stebuklingi violetinio gintaro gabalėliai, galintys visą jį įtraukti ir laikyti. Klarisės veidas, dabar atgręžtas į jį, buvo lyg trapus matinis kristalas, skleidžiantis švelnią neblėstamą šviesą. Ne isterišką dirginančią elektros šviesą, bet... kokią? Keistai raminamą ir viltį teikiančią žvakės šviesą. Kartą, dar vaikystėje, užgesus šviesai, motina surado ir įžiebė paskutinę žvakę, ir trumpą valandėlę viskas pasikeitė, ir buvo atrasta iš naujo, žvakės apšviesta erdvė neteko beribių matmenų ir jaukiai susitraukė aplink juos, o jiedu, mama ir sūnus, sėdėjo dviese, jau perkeisti, besiviliantys, kad elektra neįsižiėbs per greitai...

Ir tada Klarisė Maklelan prabilo:

— Ar galėčiau užduoti klausimą? Kiek jau laiko jūs dirbate gaisrininku?

— Nuo dvidešimties, jau dešimt metų.

— Ar esate kada *skaitęs* deginamas knygas?

Jis nusijuokė:

— Įstatymas draudžia!

— Oi. Žinoma.

— Puikus darbas. Pirmadienį degini Milį, trečiadienį — Vitmeną, penktadienį — Folknerį, leidi visus juos pelenais, o paskui sukūreni ir pelenus. Toks mūsų profesijos devizas.

Jie ėjo vis toliau, ir mergina paklausė:

— Ar tiesa, kad senų senovėj gaisrininkai *gesindavo* ugnį, užuot ją kūrę?

— Ne. Namai *visuomet* buvo nedegūs, patikėk mano žodžiais.

— Keista. Esu girdėjusi, kad kadaise, senų senovėje, namai savaime užsiliepsnodavo ir reikėdavo gaisrininkų, kad šie *užgesintų* ugnį.

Jis nusijuokė.

Ji permetė Montegą žvilgsniu.

— Kodėl juokiatės?

— Nežinau. — Jis vėl ėmė juoktis, paskui liovėsi. — O ką?

— Juokiatės, nors nieko juokingo nepasakiau, ir iš karto atsakote. Net nesusimąstydamas, ko jūsų paklausiau.

Jis stabtelėjo.

— Tu *tikrai* keista, — pasakė žiūrėdamas į ją. — Nejaugi nieko negerbi?

— Visai nenoriu įžeisti. Tik turbūt pernelyg mėgstu stebėti žmones.

— Na, o šitai tau *ką nors* reiškia? — Montegas paplekšnojo per skaitmenis 451, išsiuvinėtus ant anglių juodumo rankovės.

— Taip, — sušnabždėjo Klarisė ir paspartino žingsnį. — Ar kada nors esate stebėję reaktyvinius automobilius, lekiančius štai tais bulvarais?

— Bandai pakeisti temą!

— Kartais man atrodo, kad vairuotojai net nežino, kas yra žolė arba gėlės, nes niekada nemato jų taip greitai lėkdami, — tęsė ji. — Jei parodytumėt vairuotojui žalią dėmę, taip, taip, sakytų jis, tai žolė! Rausva dėmė — tai rožių sodas! Baltos dėmės — namai. Rudos dėmės — karvės. Kartą mano dėdė važiavo autostrada lėtai. Jis slinko keturiasdešimties mylių per valandą greičiu, ir jį dviem dienoms pasodino į kalėjimą. Argi tai ne juokinga ir drauge ne liūdna?

— Tu per daug galvoji, — sumišęs tarė Montegas.

— Retai žiūriu „sienrodžius“, retai einu į lenktynes ar atrakcionus. Turbūt todėl turiu į valias laiko keistoms mintims. Ar esate matęs už miesto dviejų šimtų pėdų ilgumo reklamas? Ar žinote, kad kitados reklamos būdavo tik dvidešimties pėdų ilgio? Bet tada automobiliai ėmė lakstyti tokiu greičiu, jog teko reklamas ištempti, kad nors kiek ilgiau būtų jiems matomos.

— Nežinojau! — Montegas šiurkščiai nusijuokė.

— Esu tikra, kad žinau dar kai ką, ko jūs nežinote. Rytais ant žolės būna rasa.

Staiga jis suprato, kad neprisimena, ar žinojo tai, ar ne, ir dėl to kone sudirgo.

— O jei pažvelgsite ten, — Klarisė atlošė galvą į dangų, — mėnulyje įžiūrėsite žmogų.

Jis jau seniai nebuvo ten žvalgęsis.

Likusį kelio galą jie ėjo tylomis: ji — susimąsčiusi, jis — sugniaužęs kumščius ir nejaukiai tylėdamas, šaudydamas į merginą kaltinamus žvilgsnius. Kai jiedu priėjo jos namą, ten degė visos šviesos.

— Kas ten darosi? — Montegas retai pamatydavo tiek daug šviesų.

— A, tai tik mano mama, tėvas ir dėdė sėdi sau ir šnekasi. Dabar tai irgi retai pasitaiko, panašiai, kaip vaikščioti pėsčiomis. Kitą kartą mano dėdę areštavo — ar jau pasakojau? — už tai, kad ėjo pėsčiomis. Ak, mes tikrai *baisiai* keisti.

— Bet apie ką jūs *šnekatės*?

Ji nusijuokė.

— Labanakt! — atsisveikino ir žengė namų link, bet paskui tartum kažką prisiminė ir sugrįžusi pažvelgė į jį su nuostaba ir susidomėjimu. — Ar jūs laimingas? — paklausė.

— *Koks?* — sušuko Montegas.

Bet jos jau nebebuvo — mergina nubėgo mėnulio šviesoje, ir jos namo durys tyliai užsivėrė.

— Laimingas! Kokia nesąmonė.

Jis liovėsi juoktis.

Įkišo ranką į specialų plyšį savo lauko duryse. Jos atsivėrė.

— Žinoma, aš laimingas. Ką ji sau mano? Argi aš *nelaimingas*? — paklausė jis nebylių kambarių.

Stovėjo žiūrėdamas į viršų, į ventiliacijos groteles skylėje, ir staiga prisiminė už grotelių esant kai ką paslėpta, kai ką, kas dabar, rodos, spoksojo į jį. Montegas greitai nukreipė žvilgsnį.

Koks keistas susitikimas keistą naktį. Jis negalėjo prisiminti nieko panašaus, išskyrus vieną popietę prieš kokius metus, kai susitiko parke senuką ir *jiedu* pasikalbėjo...

Montegas papurtė galvą. Pažvelgė į tuščią sieną. Ten regėjo merginos veidą, koks išliko atmintyje — tikrai gražų, — tiesą sakant, netgi nuostabų. Tokį smulkutį — lyg laikrodėlio ciferblatą, vos matomą tamsiame kambaryje vidurnaktį, kai pabundi pasižiūrėti, kiek laiko, ir laikrodis tau pasako valandą, minutę ir sekundę, o balta tyla ir švytėjimas byloja apie naktį, skubančią pirmyn į dar didesnę tamsą, bet drauge ir į naują saulėtekį.

— *Ką?* — paklausė Montegas to antrojo savęs, to sąmonės kvailio, kartkartėmis imančio vapėti visai nepriklausomai nuo valios, įpročio ir sąžinės.

Jis dar kartą žvilgtelėjo į sieną. Jos veidas sakytum veidrodis. Neįmanoma — kiek pažįsti žmonių, tau atspindinčių tavo paties šviesą? Žmonės dažniau būna, — jis ieškojo palyginimo, prisiminė vieną iš savo darbo, — tarytum deglai, liepsnojantys, kol smilktelėję užgęsta. Argi ne retai kitų žmonių veidai tave užfiksuodavo ir atspindėdavo tavo paties išraišką, tavo paties slapčiausią virpančią mintį?

Kokia nuostabi sutiktos merginos įžvalgos galia: ji — lyg nekantrus marionečių spektaklio žiūrovas, nujaučiantis kiekvieną mirkstelėjimą, rankos mostelėjimą, pirštų spragtelėjimą akimirka prieš jam pasigirstant. Kiek laiko jie ėjo drauge? Tris minutes? Penkias? Ir koks ilgas dabar atrodė šis laiko tarpas. Kokia įspūdinga atrodė jos figūra

scenoje priešais jį, koks šešėlis krito ant sienos nuo jos menko kūnelio! Montegas jautė, kad ji sumirskėtų panižus jo akiai. O jeigu jam vos vos įsitemptų žandikaulio raumenys, mergina nusižiovautų gerokai anksčiau nei jis pats.

„Dabar, kai pagalvoju, lyg ir atrodytų, kad ji laukė manęs ten, gatvėje, tokią vėlyvą naktį...“

Jis atvėrė miegamojo duris.

Atrodė, lyg būtų įžengęs į šaltą marmurinį mauzoliejaus kambarį, kai nusileidžia mėnulis. Visiška tamsa, nė užuominos apie sidabrinį išorės pasaulį, langai sandariai užšauti, kambarys — lyg kapų rūšys, kur neprisiskverbs nė garselis iš didžiojo miesto. Kambarys nebuvo tuščias.

Jis įsiklausė.

Ore subtiliai zyzė šokantis uodas, dūzgė elektrinė vapva, įsitaisiusi specialiame rausvame šiltame lizde. Muzikos garso beveik užteko, kad Montegas pagautų melodiją.

Jis pajuto, kaip šypsena nuo jo veido slysta, tirpsta ir linksta lyg lašinių odelė, raitosi it vaškas nuo fantastiškos žvakės, per ilgai degusios ir dabar gęstančios, svyrančios. Tamsa. Ne, jis nėra laimingas. Jis nėra laimingas. Kartojo tuos žodžius pats sau. Pripažino, kad tokia tikroji padėtis. Savo laimingumą jis dėvėjo lyg kaukę, o mergina nubėgo pievele nešina ta kauke, ir nenuėisi juk prie jos durų, nepasibelsi ir nepaprašysi sugrąžinti.

Nedegdamas šviesos ėmė vaizduotis, kaip atrodo šis kambarys. Lovoje gulinti žmona, neapsiklojusi ir sušalusi, tartum kūnas, pavaizduotas ant antkapio: akys įremtos į lubas, sustingusios, lyg pririštos prie jų nematomais plieno siūlais. O ausyse — mažos kriauklės, — standžiai sugrūsti antpirščio dydžio ausinukai, ir elektroninis garsų okeanas, muzikos ir kalbų, kalbų ir muzikos, vis skalaujančios ir skalaujančios nemiegančio jos proto krantus. Iš tikrųjų kambarys tuščias. Kasnakt bangos atplaukdavo ir nusinešdavo ją ant aukštų garso keterų, nuplukdydavo plačiai atmerktomis akimis ryto link. Dvejetą pastarųjų metų nebuvo nakties, kad Mildred nebūtų maudžiusis toje jūroje, kad nebūtų smagiai nėrusi į ją dar kartą ir dar.

Nors kambaryje buvo šalta, Montegas jautė — negali kvėpuoti. Jis nenorėjo atitraukti užuolaidų ir atverti stiklinių durų, kad į kambarį neįsibrautų mėnulis. Todėl jausdamas, jog be oro trauks vos valandą, apgraibomis nusigavo prie savo atskiros atklotos šaltos lovos.

Dar neužkliuvęs koja už daikto ant grindų, jis jau žinojo, kad už to daikto užklius. Gana panašų jausmą patyrė prieš sukdamas už kampo ir kone susidurdamas su mergina. Koja, siunčianti pirmyn virpesius, net ir siūbuodama sugavo nedidelės kliūtis ant tako atgarsį. Pėda spyrė. Daiktas dunkstelėjo ir nučiuožė tamsoje.

Jis stovėjo labai tiesiai ir klausėsi ant tamsios lovos gulinčio žmogaus neįžvelgiamoje naktyje. Iš šnervių sklido visai silpnas kvėpavimas, tegalįs suvirpinti nebent lapelį, juodą pūkelį ar vienintelį plauką.

Jis vis dar nenorėjo išorinės šviesos. Išsitraukė degiklį, pajuto ant sidabrinio disko

išraižytą salamandrą ir spragtelėjo ją...

Rankoje užkurtos liepsnelės šviesoje į jį žvelgė du mėnulio akmenys — du blyškūs mėnulio akmenys, palaidoti skaidraus vandens užutėkyje, o virš jo sruveno pasaulio gyvenimas, jų neužkliudydamas.

— Mildred!

Jos veidas buvo tarsi apsnigta sala, ant kurios gali lyti, bet lietaus ji nepajustų, virš kurios gali slinkti debesų šešėliai, bet ir jų nejaustų... Tik antpirščio dydžio vapsvų daina užkištose ausyse, tik stiklinės akys ir kvėpavimas — švelnus, silpnas, vos virpinantis šnerves, ir ji, kuriai visai nerūpi, ar jis įeina, ar išeina, išeina ar įeina.

Koja užkliudytas daiktas dabar blizgėjo po pačiu jo lovos kraštu. Nedidelis krištolinis migdomųjų buteliukas, nors jame dar šiandien buvo trisdešimt kapsulių, nūnai gulėjo be dangtelio ir tuščias blankioje žiebtuvėlio šviesoje.

Jam ten bestovint, virš namo ėmė kaukti dangus. Pasigirdo baisus garsas — tartum dvi milžiniškos rankos plėštų per siūlę dešimt tūkstančių mylių juodo audinio. Montegą sakytum perdrėskė per pusę. Jis pajuto, kaip skyla į dalis krūtinė. Skrenda reaktyviniai bombonešiai, skrenda ir skrenda, skrenda ir skrenda, vienas du, vienas du, vienas du, šeši, devyni, dvylika, vienas, dar vienas ir dar vienas, kitas, dar kitas ir dar kitas — tai jie taip staugė. Montegas išsižiojo ir ėmė traukti ir pūsti pro sukąstus dantis jų stūgsmą. Namas drebėjo, rankoje užgeso liepsna. Mėnulio akmenys pranyko tamsoje. Jis pajuto, kaip ranka pati siektelėjo telefono.

Bombonešiai nuskrido. Jo lūpos judėjo liesdamos telefono ragelį:

— Skubiosios pagalbos ligoninę!

Šnabždesys, kupinas siaubo.

Jam atrodė, kad nuo juodųjų bombonešių kaukimo žvaigždės pavirto į dulkes ir rytoj rytą žemė bus padengta tomis dulkėmis nelyginant keistu sniegu. Toji paika mintis kirbėjo galvoje tol, kol stovėjo tamsoje prie telefono tirtėdamas visu kūnu ir be garso judindamas lūpas.

Jie atsigabeno su savimi tokį aparatą. Iš tikrųjų turėjo du tokius aparatus. Vienas jų nuslysdavo tau į pilvą kaip kokia juoda kobra į aidintį šulinį, ieškodama ten susikaupusio seno vandens ir seno laiko. Ji siurbdavo žalėsius, kurie lėtai tekėdavo į viršų. Ar ji gali sugerti tamsą? Visus nuodus, susikaupusius per ilgus metus? Ji maitinasi sau tyliai, tik kartais gurktelėdavo arba aklai paieškodavo skysčio. Ji turėjo Akį. Beasmenis mašinos operatorius, užsidėjęs specialų optinį šalną, gali pažvelgti į sielą žmogaus, iš kurio siurbiamo. Ką matė Akis? Operatorius nesakė. Jis matė, tačiau ne tai, ką matė Akis. Visa ši procedūra ganėtinai priminė griovio kasimą kieme. Moteris ant lovos reikė ne ką daugiau nei kietas marmuro sluoksnis, iki kurio jie prisikasė. Vis tiek eikit pirmyn, nuvykit nuobodulį, nuplaukit tuštumą, jei tik pajėgs ją iščiulpti virpanti siurbimo gyvatė. Operatorius stovėjo rūkydamas cigaretę. Dirbo ir kitas aparatas.

Kitas aparatas buvo valdomas lygiai tokio pat beasmenio vyruko netepliu rausvai rudu chalatu. Ši mašina išpumpavo iš kūno visą kraują ir pakeitė jį šviežiu, taip pat ir serumą.

— Tenka išvalyti abiem būdais, — pasakė operatorius, stovėdamas prie nebylios moters. — Kokia nauda, jei išplausi skrandį, o neišvalysi kraujo. Tik palik tą medžiagą kraujyje, ir ji kaukšės per smegenis kaip plaktukas, trinktelės porą tūkstančių kartų, ir smegenys paprasčiausiai pasiduos, sustos.

— Liaukitės! — nutraukė Montegas.

— Aš tik norėjau paaiškinti, — tarė operatorius.

— Baigėte? — paklausė Montegas.

Jie išjungė aparatų.

— Baigėm.

Jo pyktis jų nė kiek nepalietė. Stovėjo ir rūkė, cigarečių dūmai raitėsi apie nosis ir akis, bet nė vienas nei mirktelėjo, nei susiraukė.

— Bus penkiasdešimt baksų.

— Pirmiausia, kodėl man nepasakote, ar ji pasveiks?

— Aišku, pasveiks. Visa bjaurastis dabar čia, lagamine, ištraukta iš jos. Kaip sakiau, ištrauki seną kraują, pripili naujo, ir viskas gerai.

— Bet juk nė vienas iš jūsų nesate gydytojas. Kodėl jie neatsiuntė daktaro?

— Po velnių! — Cigaretė vos neiškrito operatoriui iš lūpų. — Tokių atvejų mums pasitaiko devyni ar dešimt per naktį. Tiek daug, ypač pastaraisiais metais, kad net teko sukonstruoti specialius aparatus. Naujas juose, tiesą pasakius, tik optinis lęšis, o visa kita — seniai žinoma. Tokiu atveju kaip šitas nereikia būti daktaru — užtenka dviejų technikų, ir per pusvalandį problema išspręsta. Klausyk, — jis pasuko durų link, — mums reikia eiti. Ką tik per radijo ryšio ausinuką gavome naują iškvietimą. Už dešimties kvartalų nuo čia. Dar kažkas ką tik prarijo visą buteliuką migdomųjų. Paskambinkit, jei mūsų dar prireiks. Tegu ji pabūna ramiai. Jai suleidome tonizuojančio preparato. Prabūs labai alkanai. Iki.

Ir vyrai su cigaretėmis siaurose kaip brūkšnys lūpose, vyrai žalčio akimis susirinko aparatus ir žarną, lagaminėlį su skysta melancholija bei nykiu tamsiu bevardės medžiagos dumbliu ir išėjo pro duris.

Montegas susmuko krėsle ir įsižiūrėjo į šią moterį. Dabar jos akys buvo švelniai užmerktos; jis ištiesė ranką, norėdamas delnu pajusti jos kvėpavimo šilumą.

— Mildred, — pratarė jis pagaliau.

„Mūsų pernelyg daug, — galvojo Montegas. — Mūsų milijardai, ir tai yra per daug. Niekas nieko nepažįsta. Ateina svetimi ir tave išniekina. Ateina svetimi ir išplėšia tau širdį, išsiurbia tavo kraują. Gerasis Dieve, kas buvo tie vyrai? Niekad gyvenime nebuvau jų matęs!“

Praėjo pusė valandos.

Šioje moteryje tekėjo naujas kraujas, ir jis, rodos, visą ją atgaivino. Skruostai

smarkiai paraudo, lūpos paryškėjo, tapo gaivios ir atrodė minkštos, atsipalaidavusios. Kažkieno kito kraujas. Jei dar būtų kieno kito kūnas, smegenys ir atmintis. Jei tik jie būtų galėję išimti jos protą ir nunešti į cheminę valyklą, ištuštinti kišenes, išgarinti, išvalyti, vėl užblokuoti ir iš ryto parnešti. Jei tik...

Montegas pakilo, atitraukė užuolaidas ir plačiai atvėrė langus, kad įleistų nakties oro. Buvo antra valanda ryto. Negi tik prieš valandą jis sutiko gatvėje Klarisę Maklelan, parėjo į tamsų kambarį ir paspyrė krištolinį buteliuką? Vos prieš valandą, o pasaulis per tą laiką ištirpo ir vėl atgimė nauja bespalve forma.

Per mėnesienos nuspalvintą pievelę atskriejo juokas iš namo, kuriame gyveno Klarisė, jos tėvas, motina ir dėdė, mokantys taip ramiai ir taip nuoširdžiai šypsotis. Svarbiausia, kad jų juokas buvo laisvas, nuoširdus, anaipol ne dirbtinis ir sklido iš namų, taip ryškiai apšviestų šią vėlią naktį, nors tuo tarpu kiti namai skendėjo tamsoje. Montegas girdėjo balsus, vis šnekančius, šnekančius, šnekančius, metančius, audžiančius ir ataudžiančius hipnotizuojantį tinklą.

Montegas išėjo pro stiklines duris ir, nesusivokdamas ką daro, perėjo pievelę. Sustojo šešėlyje palei šnekantįjį namą galvodamas, kad galėtų netgi pabelsti į duris ir sušnabždėti: „Leiskite užeiti. Aš nieko nesakysiu, noriu tik paklausti. Apie ką jūs kalbate?“

Bet, užuot taip padaręs, jis tik stovėjo. Jam buvo labai šalta, veidas sustingo į ledo kaukę, ir jis girdėjo, kaip vyriškas balsas (gal dėdės?) neskubriai sau tęsė:

— Na, pagaliau juk tai vienkartinių nosinaičių amžius. Išsipūsk nosį į kokį žmogų, suglamžyk ir išmesk, imk kitą, vėl išpūsk, suglamžyk, išmesk. Visi šnirpščiasi vienas į kito skvernus. Kaip ketinate palaikyti savo mėgstamą komandą, jei net neturite programos ir nežinote žaidėjų pavardžių? Ir kaipgi žinosi, kokios spalvos marškinėlius jie dėvi, kai išbėga į aikštę?

Montegas grįžo į savo namą, paliko plačiai pravertą langą, patikrino Mildred, rūpestingai apkamšė ją antklode ir tada atsigulė. O mėnulio šviesa krito ant jo skruostikaulių ir surauktų antakių, mėnesiena, išgryninta abiejose akyse ir srūvanti jose sidabro kriokliu.

Nukrito lietaus lašas. Klarisė. Dar vienas lietaus lašas. Mildred. Trečias. Dėdė. Ketvirtas. Šio vakaro gaisras. Vienas — Klarisė. Du — Mildred. Trys — dėdė. Keturi — gaisras. Vienas — Mildred, du — Klarisė. Vienas, du, trys, keturi, penki, Klarisė, Mildred, dėdė, gaisras, migdomieji, žmonės kaip vienkartinės nosinaitės, skvernai, pūsk, suglamžyk, išmesk. Klarisė, Mildred, dėdė, gaisras, tabletės, nosinaitės, pūsk, suglamžyk, išmesk. Viens, du, trys, viens, du trys! Lietus. Audra. Dėdės juokas. Liptais žemyn dardantis griaustinis. Užlietas visas pasaulis. Ugnikalniu pliūptelėjusi liepsna. Visa griūva užiančia srove ir veržiasi pasitikti ryto.

— Nieko daugiau nežinau, — pasakė jis, leisdamas migdomųjų tabletei ištirpti ant

liežuvio.

Devintą ryto Mildred lova buvo jau tuščia.

Montegas mikliai atsikėlė smarkiai plakančia širdimi, nubėgo per prieškambarį ir sustojo prie virtuvės durų.

Iš sidabrinio skrudintuvo iššoko skrebutis, jį pačiupo voriška metalinė ranka ir pamerkė į lydytą sviestą.

Mildred stebėjo, kaip skrebutis patiekiamas jai į lėkštę. Abi jos ausys buvo užkištos elektroninėmis vapsvomis, savo dūzgimu padedančiomis stumti laiką. Ji staiga pakėlė akis, pamatė jį ir linktelėjo.

— Ar gerai jautiesi? — paklausė vyras.

Dešimtį metų nesiskirdama su kriauklelių pavidalo radijo ausinukais, Mildred gerai išmoko skaityti iš lūpų. Ji vėl linktelėjo ir įdėjo į skrudintuvą dar vieną riekutę.

Montegas atsisėdo.

Žmona pasakė:

— Nežinau, *kodėl* aš tokia alkana.

— Tu...

— Aš baisiai *alkana*.

— Praėjusią naktį... — prakalbo jis.

— Prastai miegojau. Jaučiuosi baisiai, — pasakė Mildred. — Dieve, kokia aš alkana.

Kas galėtų pamanyti.

— Praėjusią naktį... — tęsė Montegas.

Ji retkarčiais pažvelgdavo jam į lūpas.

— Kas gi nutiko praėjusią naktį?

— Neprisimeni?

— Ko? Siautulingas vakarėlis, ar kas? Jaučiuosi lyg pagiringa. Dieve, kaip noriu valgyti. Ar pas mus kas nors buvo atėjęs?

— Keli žmonės, — pasakė jis.

— Taip ir maniau. — Mildred kramtė skrebutį. — Skauda pilvą, bet aš alkana kaip vilkas. Tikiuosi, jokių kvailysčių neiškrėčiau per vakarėlį?

— Ne, — atsakė jis ramiai.

Skrudintuvas kaip voras jam ištiesė sviestu persisunkusį skrebutį. Montegas paėmė jį taip, tarsi privalėtų.

— Ir pats atrodei ne kažki kaip, — pasakė žmona.

Vėlyvą popietę lijo, ir visas pasaulis atrodė tamsiai pilkas. Jis stovėjo savo namo prieškambaryje ir segėsi žėrinčią emblemą su oranžine salamandra. Užsigalvojęs ilgai žiūrėjo į ventiliacijos groteles. Žmona televizoriaus kambaryje pakėlė akis nuo

skaitomo scenarijaus ir dėmesingai sužiuro į vyrą.

— O, — tarė ji, — žmogus *susimąstė!*

— Taip, — pasakė jis. — Norėjau pasikalbėti su tavimi. — Patylėjo. — Vakar išgėrei visą buteliuką tablečių.

— Oi, negalėjau taip padaryti, — nustebo Mildred.

— Buteliuką radau tuščią.

— Negalėjau nieko panašaus padaryti. Ir kodėl gi turėčiau? — kalbėjo jinai.

— Gal išgėrei dvi tabletes ir pamiršai, tada išgėrei dar dvi ir vėl pamiršai, tada — dar dvi, ir taip apsinešei, kad nesustojai, kol prarijai trisdešimt ar keturiasdešimt.

— Po velnių! Ir kuriems galams man taip kvailai elgtis?

— Nežinau, — pasakė Montegas.

Ji aiškiai laukė, kad jis greičiau išeitų.

— Aš taip nedariau, — ginčijo Mildred. — Nė karto per milijardą metų.

— Gerai, tebūnie, kaip tu sakai, — nusileido jis.

— Būtent šitaip pasakė toji moteris. — Ji vėl įsigilino į scenarijų.

— Ką rodys šią popietę? — paklausė Montegas nuvargusiu balsu.

Ji atsakė nepakeldama akių nuo scenarijaus:

— Na, čia pjesė, kurią po dešimties minučių rodys keturių sienų projekcijoje. Mano vaidmenį atsiuntė paštu šį rytą. Aš jiems nusiunčiau kelis pasiūlymus. Dabar scenarijų rašo be vienos dalies. Tai naujas sumanymas. Namų šeiminkė, tai yra aš, — trūkstamoji dalis. Kai ateina metas trūkstamiems žodžiams, jie visi sužiūra į mane iš tų trijų sienų, o aš pasakau savo žodžius. Štai čia, pavyzdžiui, vyriškis sako: „Ką tu apie visa tai manai, Helena?“ Ir žiūri į mane, sėdinčią čia, vidury scenos, supranti? O aš atsakau, atsakau... — Ji stabtelėjo ir perbraukė pirštu per eilutę scenarijuje. — „Manau, kad tai puiku!“ Ir tada jie tęsia be manęs, kol jis pasako: „Ar pritari tam, Helena?“ O aš atsakau: „Žinoma, pritariu!“ Argi ne smagu, Gajau?

Jis stovėjo prieškambaryje žiūrėdamas į ją.

— Žinoma, smagu, — pati ir atsakė.

— Apie ką pjesė?

— Taigi ką tik tau sakiau. Ten trys veikėjai — Bobas, Ruta ir Helena.

— A.

— Tikrai smagu. Bet bus dar smagiau, kai išgalėsime įsirengti ketvirtą sieną. Kaip manai, kiek laiko dar taupsime, kol galėsime išardyti paprastą sieną ir vietoje jos įsirengti televizinę? Juk tiktai du tūkstančiai dolerių.

— Arba trečdalis mano metinių pajamų.

— Juk tiktai du tūkstančiai dolerių, — kartojo ji. — Retsykiais galėtum pagalvoti ir apie mane. Jei įsirengtume ketvirtą sieną, šitas kambarys jau tarsi būtų ne tik mūsų — jame gyventų visokių nepaprastų, įdomių žmonių. Juk galėtume šiek tiek pasispausti.

— Mes ir taip jau spaudžiamės, kad susimokėtume už trečiąją sieną. Ją įrengė vos prieš du mėnesius, ar prisimeni?

— Taip neseniai? — Ji sėdėjo ir ilgai žiūrėjo į vyrą. — Gerai, sudie, brangusis.

— Sudie, — pasakė jis. Stabtelėjo ir atsigrėžė: — Ar ten gerai baigiasi?

— Tiek dar neperskaičiau.

Jis priėjo, atsivertė paskutinį puslapį, linktelėjo, sulenkė scenarijų, atidavė jai ir išėjo iš namų į lietu.

Lietus jau bemaž liovėsi, o merginaėjo šaligatvio viduriu iškėlus galvą, kartkartėmis lašams dar kapsint ant veido. Pamačiusi Montegą, ji nusišypsojo:

— Labas!

Jis pasisveikino ir paklausė:

— Ką čia dabar veiki?

— Aš vis dar pamišusi. Patinka lietus. Labai mėgstu vaikščioti per lietu.

— Nepasakyčiau, kad man jis patiktų.

— Gal patiktų, jei pamėgintumėte.

— Niekad nebandžiau.

Ji apsilaižė lūpas.

— Lietus netgi skanus.

— Kuo gi tu užsiimi — vaikštinėji sau ir viską nori bent kartą išbandyti?

— Kartais ir ne po vieną sykj. — Klarisė pasižiūrėjo į savo ranką, kurioje kažką laikė.

— Ką čia turi? — paklausė jis.

— Tikriausiai paskutinę šių metų pienę. Nė nemaniau, kad taip vėlai pievelėje rasiu dar vieną. Ar kada nors esate girdėjęs, kad jomis galima pasitrinti sau pasmakrę? Žiūrėkit.

Mergina juokdamasi perbraukė žiedu sau per pasmakrę.

— Kodėl taip darai?

— Jei nudažys, vadinasi, aš įsimylėjusi. Ar nudažė?

Jam nieko kito ir neliko daryti — tik pažiūrėti.

— Na? — paklausė ji.

— Tau čia geltona.

— Puiku! Dabar *jūsų* eilė.

— Man neišeis.

— Štai!

Dar jam neatsitokėjus, mergina pakišo pienę vyriškiui po smakru. Jis atsitraukė, o ji nusijuokė:

— Stovėkite ramiai!

Klarisė apžiūrėjo jam pasmakrę ir susiraukė.

— Na? — paklausė Montegas.

— Kokia gėda, — pasakė ji. — Jūs nieko neįsimylėjęs.

— Aš įsimylėjęs!

— Pienė to nerodo.

— Aš labai įsimylėjęs! — Jis bandė įsivaizduoti tokį veidą, kuris atitiktų žodžius, bet nieko neišėjo. — Tikrai įsimylėjęs!

— Oi, būkit geras, nežiūrėkit šitaip.

— Tai per tą pienę, — tarė vyriškis. — Tu visą ją sunudojai sau. Todėl man ir nebeliko.

— Na taip, žinoma, tikriausiai dėl to. Ak, dabar jus nuliūdinau, matau, kad taip — atleiskite, labai atsiprašau, — ji palietė jam alkūnę.

— Ne, ne, — skubiai nutraukė Montegas. — Viskas gerai.

— Man reikia eiti, tai pasakykit, kad atleidžiate. Nenoriu, kad pyktumėte ant manęs.

— Aš nepyksiu. Bet truputį nusiminęs.

— Turiu eiti pas savo psichiatrą. Jie *verčia* mane eiti. Prasimanau viską. Ką jam sakau — viskas pramanyta. Net nežinau, ką jis apie mane galvoja. Jis sako, kad aš — tikras svogūnas! Turi labai daug darbo lupdamas nuo manęs sluoksnius.

— Aš irgi esu linkęs manyti, kad tau tikrai reikia psichiatro, — pasakė Montegas.

— Jūs tikrai taip nemanot.

Jis įkvėpė oro, iškvėpė ir tada pagaliau tarė:

— Ne, nemanau.

— Psichiatras nori suprasti, kodėl aš išeinu, vaikštinėju po miškus, stebiu paukščius, gaudau drugelius. Kada nors parodysiu jums savo kolekciją.

— Gerai.

— Jie nori suprasti, kaip aš leidžiu laiką. Sakau jiems, kad kartais tiesiog sėdžiu ir *mąstau*. Bet nesakau, ką mąstau. Priverčiu juos spėlioti. O kartais sakau: man patinka atlošti galvą, štai taip, ir kad lytų į burną. Skonis visai kaip vyno. Ar kada nors ragavote?

— Ne, aš...

— Juk jūs man atleidote, ar ne?

— Taip. — Jis pamąstė apie tai. — Taip, atleidau. Dievai žino kodėl. Tu keista, erzinanti, bet tau lengva atleisti. Sakai, tau septyniolika?

— Na, sukaks kitą mėnesį.

— Kaip keista. Tikrai keista. O mano žmonai — trisdešimt, bet kartais tu atro dai kur kas vyresnė už ją. Niekaip negaliu suprasti.

— Jūs pats keistas, pone Montegai. Kartais net užmirštu, kad jūs — gaisrininkas. O dabar — gal galėčiau dar sykį jus supykdyti?

— Na, bandyk.

— Kaip viskas prasidėjo? Kaip jūs įsitraukėte? Kaip pasirinkote darbą ir kaip atsitiko, kad sugalvojote imtis tokio darbo? Jūs ne toks kaip kiti gaisrininkai. Mačiau kelis jų — *žinau*. Kai kalbu, žiūrite į mane. Kai aną naktį pasakiau kažką apie mėnulį, pasižiūrėjote į mėnulį. Kiti taip niekad nepadarytų. Kiti nueitų ir paliktų mane sau kalbėti. Arba, ko gero, imtų grasinti. Dabar niekas neturi laiko kitam. Jūs — vienas iš nedaugelio, kuris

pakenčia mane. Todėl man labai keista, kad jūs — gaisrininkas. Tai kažkaip jums netgi netinka.

Jis pajuto, kaip jo kūnas pasidalijo: vieną dalį išpylė karštis, kitą — šaltis, viena dalis — švelni, kita — kieta, viena — virpanti, kita — sustingusi. O viena pusė trina kitą.

— Verčiau jau bėk į susitikimą, — paragino jis.

Ir ji nubėgo, palikusi Montegą stovėti lietuje. Jis labai negreit pajudėjo.

O tada, eidamas visai lėtai, atlošė galvą į lietu — tik kelioms akimirkoms — ir prasižiojo...

Mechaninis šuo miegojo ir tuo pat metu būdravo, buvo gyvas ir tuo pat metu tįsojo negyvas savo švelniai dūzgiančioje, vos vos vibruojančioje, neryškiai apšviestoje būdoje tamsiame gaisrinės kampe. Blausi nakties šviesa, mėnesiena iš atviro dangaus krito pro didelį lango kvadratą, šen bei ten paliesdama virpančio žvėries žalvarį, varį ir plieną. Šviesa mirguliavo ant rubininio stiklo gabaliukų ir ant jautrių kaip kapiliarai plaukelių nailonu muštose šnervėse švelniai švelniai drebančio padaro, parietusio po savimi visas aštuonias voriškas kojas guminėmis letenomis.

Montegas nučiuožė apačion žalvariniu strypu. Išėjo pasidairyti po miestą. Debesys jau buvo visiškai išsisklaidę. Jis prisidegė cigaretę, grįžo į koridorių ir pasilenkė prie Šuns. Šis buvo tartum didžiulė bitė, grįžusi namo iš kokio nors lauko, kur medus sklidinas pasiutimo, beprotybės ir košmarų nuodų. Visas jo kūnas buvo pripampęs to baisiai tiršto nektaro. Dabar jis miegojo ir stengėsi įveikti nuodus.

— Labas, — sušnabždėjo Montegas, kaip visada sužavėtas to negyvo ir drauge gyvo žvėries.

Naktimis, kai būdavo nuobodu, — o taip būdavo kasnakt, — vyrai sučiuoždavo žalvariniais strypais, įjungdavo tiksintį Šuns uoslės mechanizmą ir gaisrinės kieme paleisdavo žiurkių, kartais vištų, o kartais kačių, kurias antraip vis tiek reikėtų nuskandinti, ir lažindavosi, kurią katę, vištą ar žiurkę Šuo sugaus pirmiausia. Aukas paleisdavo. Po trijų sekundžių žaidimas baigdavosi — žiurkė, katė arba višta būdavo kaipmat sugaunama kiemo vidury, nustveriamą paminkštintų Šuns letenų, o keturcolė tuščiavidurė plieno adata, išlindusi iš Šuns nasrų, suleisdavo nemenką dozę morfino arba prokaino. Paskui grobį mesdavo į krosnį. Žaidimas prasidėdavo iš naujo.

Montegas dažniausiai likdavo viršuje ir tose pramogose nedalyvaudavo. Tik tai vieną sykį, prieš dvejus metus, jis susilažino su patyrusiu žaidėju, pralošė savaitės atlyginimą ir turėjo atlaikyti beprotišką Mildred įsiūtį, nuo kurio jai ant kaktos iššoko venos ir veidą išmušė raudonomis dėmėmis. Taigi dabar naktimis jis gulėdavo ant gulto, nususukęs į sieną ir klausydamas iš apačios atsklindančio juoko, lyg fortepijono stygomis prasinešančių žiurkių kojyčių, pelių cypčiojimo smuiko garsais ir staiga apgaubiančios didingos tylos, kai Šuo išliuksėdavo iš būdos, mesdamas šešėlius lyg naktinis drugys, patekęs į šviesą, rasdavo auką, sučiupdavo ją, suleisdavo nuodus ir grįždavo į būdą

numirti, sakytum būtų išjungtas jungikliu.

Montegas palietė Šuns snukį.

Šuo suurzgė.

Montegas atšoko.

Šuo kilstelėjo būdoje ir pasižiūrėjo į jį žalsvai mėlynomis neoninėmis švieselėmis mirksinčiomis akimis. Vėl suurzgė keistu gergždžiančiu garsų deriniu — jame buvo girdėti ir elektros spragsėjimas tarsi mėsos čirškimas keptuvėje, ir metalo džeržgimas, tarytum veiktų kokie seni surūdiję girgždantys krumpliaračiai.

— Ne, ne, brolyti, — tarė Montegas, o jo širdis smarkiai daužėsi.

Jis matė, kaip sidabrinė adata išlenda per colį lauk ir vėl sugrįžta, išlenda ir sugrįžta. Žvėris urzgė vis smarkiau ir stebeilijo jį.

Montegas ėmė trauktis ataturpstas. Šuo žingtelėjo iš būdos. Montegas viena ranka įsitvėrė žalvarinio strypo. Strypas sureagavo į prisilietimą, čiūžtelėjo aukštyn ir ramiai jį pakėlė virš lubų angos. Išlipo apytamsiame viršutiniame aukšte. Drebant, iki žalumo išbalusiu veidu. Apačioje Šuo vėl nutūpė ant savo aštuonių neįtikėtinais vorišku kojų ir vėl ėmė pats sau dūgti, o jo daugiabriaunės akys prigeso.

Montegas pastovėjo šalia leidimosi angos laukdamas, kol praeis baimė. Keturi vyrai už jo, prie kortų stalelio, apšviesto lempos žaliu gaubtu, trumpam užmetė akį, bet nieko nesakė. Galiausiai tik vyriškis su kapitono kepure ir Fenikso ženklą ant jos, laikydamas liesoje rankoje kortas, susidomėjo ir iš kito kambario galo paklausė:

— Montegai?..

— Jis manęs *nemėgsta*, — pasakė Montegas.

— Kas, Šuo? — Kapitonas tyrinėjo savo kortas. — Liaukis. Jis negali mėgti ar nemėgti. Jis tiesiog „funkcionuoja“. Tai lyg balistikos programa. Mes jam nurodome trajektoriją, ir jis pagal ją juda. Randa taikinį, sugrįžta ir išsijungia. Juk tai tik varinės vielos, akumulatoriai ir elektra.

Montegas nurijo seiles.

— Jo skaičiuotuvus galima nustatyti bet kokiam deriniui: tiek ir tiek aminorūgščių, tiek sieros, tiek riebalų ir šarmo. Argi ne taip? — tarė jis.

— Visi tą žinome.

— Mūsų visų cheminė sudėtis ir procentai suregistruoti pagrindinėje byloje, ten apačioje. Būtų nesunku Šuns „atmintyje“ sureguliuoti kokį nors dalinį derinį, na, pavyzdžiui, būdingas aminorūgštis. Taip būtų galima paaiškinti gyvūno poelgį. Jis sureagavo užuodęs mane.

— Nesąmonė! — tarė kapitonas.

— Susierzino, bet dar nevisiškai supyko. Būtent tokią „atmintį“ jam kažkas ir sureguliuavo — kad urzgtų, kai jį paliečiu.

— Kas gi galėtų taip sumanyti? — paklausė kapitonas. — Juk jūs, Gajau, neturite čia priešų.

— Kiek žinau, nė vieno.

— Rytoj Šunį patikrins mūsų mechanikai.

— Tai ne pirmas kartas, kai jis man grasino, — pasakė Montegas. — Praėjusį mėnesį taip nutiko du sykius.

— Sutvarkysime. Nesijaudink.

Tačiau Montegas nesijudino iš vietos, stovėjo mąstydamas apie ventiliacijos groteles savo namų prieškambaryje, ir kas už jų paslėpta. Jei kas nors čia, gaisrinėje, apie tai žino, ar negalėjo „papasakoti“ Šuniui?..

Kapitonas priėjo prie leidimosi angos ir metė į Montegą klausiamą žvilgsnį.

— Aš tik bandžiau įsivaizduoti, — paaiškino Montegas, — apie ką mąsto Šuo naktimis ten, apačioje. Ar jis tikrai atgyja, kai metasi ant žmogaus? Mane net šaltis nupurto.

— Jis nemąsto daugiau, nei mes norime, kad jis mąstytų.

— Tai liūdina, — ramiai pasakė Montegas, — kadangi jam suteikėme tikrai gebėjimą medžioti, sekti pėdsakais ir žudyti. Kokia gėda, kad nepajėgėme išmokyti daugiau.

Kapitonas Bitis tyliai prunkštelėjo.

— Nesąmonė! Mūsų Šuo — žmogaus meistriškumo išraiška, tobulas ginklas, kuris pats nusitaiko ir niekad neprašauna pro šalį.

— Štai todėl, — pasakė Montegas, — nenorėčiau tapti kita jo auka.

— Kodėl? Ar jums kas nors guli ant sąžinės?

Montegas staigiai pakėlė į Bitį akis.

Šis stovėjo nenuleisdamas nuo jo žvilgsnio, išsišiepė ir pratrūko labai tyliai, kone begarsiu juoku.

Viena, dvi, trys, keturios, penkios, šešios, septynios dienos. Ir kasdien išeidamas iš namų jis žinojo kažkur netoli esant Klarisę. Kartą matė ją purtančią lazdyną, kartą pastebėjo sėdinčią pievutėje ir mezgančią žydrą megztinį, tris ar keturis kartus rado prie savo durų puokštę vėlyvųjų gėlių, saujelę kaštonų maišelyje arba kelis rudeningus lapus, dailiai pritvirtintus prie balto popieriaus lapo ir prismeigtus prie jo durų. Kiekvieną dieną Klarisė palydėdavo jį ligi kampo. Vieną dieną lijo, kitą dieną buvo giedra, dar po dienos pūtė stiprus vėjas, o dar kitą dieną buvo švelnus, ramus oras, po tos ramiosios dienos ėmė kepinti vasaros saulė, ir Klarisės veidas iki vakaro įdegė.

— Kodėl, — paklausė jis kartą prie įėjimo į metro, — man atrodo, kad jaučiuosi taip, lyg pažinočiau tave jau daugybę metų?

— Todėl, kad jūs man patinkate, — atsakė ji, — ir kad aš nieko iš jūsų nenoriu. Ir todėl, kad mes pažįstame vienas kitą.

— Būdamas su tavimi jaučiuosi labai senas ir labai jau tėviškas.

— Tai paaiškinkite man, — paklausė mergaitė, — kodėl neturite tokių dukterų kaip aš, jeigu taip mylite vaikus?

— Nežinau.

— Juokaujate!

— Noriu pasakyti... — jis nutilo ir papurtė galvą. — Na, mano žmona, jinai... ji niekada nenorėjo vaikų.

Mergaitė liovėsi šypsojusi.

— Atsiprašau. Tikrai maniau, kad jūs juokiatės iš manęs. Aš tikra kvailė.

— Ne, ne, — ramino jis. — Labai teisingas klausimas. Jau seniai niekam neberūpėjo jį užduoti. Geras klausimas.

— Pakalbėkime apie ką nors kita. Ar kada nors uostėte senus lapus? Argi jie nekvepia cinamonu? Štai, pauostykit.

— Na, taip, kvapas *tikrai* šiek tiek primena cinamono.

Ji pažiūrėjo į Montegą savo giedromis tamsiomis akimis.

— Jus visada viskas stebina.

— Tiesiog aš niekada neturėjau laiko...

— Ar buvote pažiūrėti į tuos ištemptus reklaminius skydus, apie kuriuos pasakojau?

— Taip, kaipgi! — Jam teko nusijuokti.

— Juokiatės daug gražiau negu anksčiau.

— Tikrai?

— Gerokai labiau atsipalaidavęs.

Jam pasidarė lengva ir gera.

— Kodėl tu ne mokykloje? Kasdien matau visur klaidžiojančią.

— Oi, jie manęs nepasigenda, — pasiaiškino ji. — Jie sako, kad aš — antisociali. Nemoku bendrauti. Kaip keista. Juk esu tikrai labai sociali. Viskas priklauso nuo to, ką vadinsi socialumu, ar ne? Man būti socialiai reiškia kalbėtis su jumis apie visa tai. — Klarisė subarškino saujoje kelis kaštonus, nukritusius nuo kiemelio medžio. — Arba kalbėtis apie tai, koks nuostabus pasaulis. Su žmonėmis būti puiku. Bet aš nemanau, kad labai socialu suvaryti į krūvą žmones ir neleisti jiems kalbėtis. Jūs irgi taip nemanot? Valandą televizijos pamoka, valandą krepšinio, beisbolo ar bėgimo, dar viena valanda kopijavimo, istorijos ar piešimo, paskui dar pasportuoti, bet ar žinote, kad mes niekuomet neklausinėjame, bent jau dauguma; tave tik užpila atsakymais — pokšt, pokšt, pokšt, — o paskui tik sėdim dar keturias valandas su filmuotu mokytoju. Man atrodo visiškai ne socialu. Pila per piltuvus gausybę vandens, kuris kiaurai išbėga, ir įtikinėja, kad tai vynas, o iš tiesų visai ne tai. Į dienos pabaigą mus taip nukamuoja, kad galime tik griūti į lovą arba traukti į atrakcionus kabinėtis prie žmonių, daužyti langus Langų daužymo paviljone arba lamdyti automobilius dideliu plieniniu rutuliu Automobilių avarių paviljone. Arba mašina lėkti per gatves ir žiūrėti, kad neatsitrenktum į stulpą žaisdamas „Viščiukus“ arba „Nudaužk ratlankį“. Galbūt tokia ir esu, kaip jie sako apie mane. Neturiu jokių draugų. Tai turėtų rodyti, kad aš nenormali. Tačiau visi, kuriuos pažįstu, tik arba spiegia, arba šoka kaip sulaukėję, arba muša vienas kitą. Ar pastebite, kaip dabar žmonės užgaulioja vieni kitus?

— Kalbi taip, lyg būtum sena senutėlė.

— Kartais aš ir jaučiuosi nusenusi. Bijau savo pačios amžiaus vaikų. Jie žudo vieni kitus. Negi visada taip būdavo? Dédé sako, kad ne. Šeši iš mano draugų buvo nušauti vien per praėjusius metus. Dešimt žuvo automobilių avarijose. Aš jų bijau, o jie dėl to nemėgsta manęs. Dédé sako, kad jo senelis dar atminė laikus, kai vaikai nežudydavo vieni kitų. Bet taip buvo labai seniai, kai viskas dar buvo kitaip. Dédé sako, kad jie jautėsi atsakingi už savo veiksmus. Žinot, aš irgi atsakinga. Man ir į kailį duodavo, kai reikėdavo, prieš daugelį metų. Ir aš einu į parduotuvę apsipirkti, ir savo rankomis tvarkau namus.

— Tačiau labiausiai, — kalbėjo ji, — man patinka stebėti žmones. Kartais kiaurą dieną važinėju metro, žiūriu į juos ir klausausi. Bandau įsivaizduoti, kas jie, ko jie nori ir kur važiuoja. Retsykiais nueinu net į atrakcionus ir važinėjuosi reaktyviniais automobiliais, kai jie laksto vidurnaktį miesto pakraščiais, o policijai tai nerūpi, jei tik esi apsidraudęs. Jei tik esi apsidraudęs dešimčia tūkstančių — viskas gerai. Kartais vogčiomis klausausi metro arba prie gazuoto vandens fontanėlių. Ir žinote ką?

— Ką?

— Žmonės apie nieką nesikalba.

— Ką tu, juk *turi* kalbėtis!

— Ne, apie kai ką kalba. Dažniausiai vardija begalę automobilių markių, drabužių rūšių ir plaukymo baseinų. Bet visi kalba tą patį ir niekas nekalba apie ką nors kita. Ir dažniausiai kavinėje jie būna pasileidę juoko aparatus su tais pačiais juokais arba įsijungę muzikines sienas, ir žiūri, kaip spalvoti ornamentai laksto aukštyn žemyn, bet tai tik spalva ir visiškai abstraktu. O ar *kada nors* buvote paveikslų galerijose? *Viskas* abstraktu. Dabar kitaip ir nebūna. Dédé sako, kad kitados buvo kitaip. Kadaisė, labai seniai, paveikslai reikšdavo mintį arba net vaizduodavo *žmones*.

— Dédé sakė, dédé pasakė. Tavo dédé turbūt nepaprastas žmogus.

— Taip ir yra. Jis tikrai nepaprastas. Na, man reikia eiti. Viso gero, pone Montegai.

— Viso gero.

— Viso gero...

Viena, dvi, trys, keturios, penkios, šešios, septynios dienos — gaisrinė.

— Montegai, lakstote tuo strypu kaip paukštis po medį.

Trečia diena.

— Montegai, mačiau, kaip šįkart atėjote pro galines duris. Šuo dar kimba prie jūsų?

— Ne, ne.

Ketvirta diena.

— Montegai, šįryt girdėjau juokingą istoriją. Vienas gaisrininkas Sietle sąmoningai sureguliuavo Mechaninį šunį savo paties cheminei sudėčiai ir paleido. Kaip pavadintum *tokią* savižudybę?

Penkta, šešta, septinta diena.

O tada Klarisė dingo. Jis nesuprato, kuo toji popietė skyrėsi nuo kitų — tiesiog niekur pasaulyje nebematė jos sukiojantis. Pievelė buvo tuščia, medžiai — tušti, gatvė — tuščia, ir nors iš pradžių net nesuvokė, kad trūksta būtent Klarisės, ir net neieškojo, bet kažkodėl pasiekęs metro ėmė jausti neaiškų neramų kirbėjimą. kažkas atsitiko, rutina sutrikdyta. Tiesa, rutina paprasta, nusistovėjusi per kelias trumpas dieneles, bet vis dėlto?.. Jis vos nepasuko atgal, kad, eidamas dar kartą, duotų laiko jai atsirasti. Buvo tikras: jei pakartotų tą patį maršrutą, viskas pavyktų puikiai. Bet buvo vėlu, ir pasirodęs traukinys sutrikdė jo planus.

Kortų šmaižiojimas, rankų judesiai, vokų virpėjimas, duslus monotoniškas kalbančio laikrodžio balsas gaisrinės lubose „... pirma trisdešimt penkios, ketvirtadienio rytas, lapkričio ketvirta... pirma trisdešimt šešios... pirma trisdešimt septynios...“ Kortų pliaukšėjimas į riebaluotą stalą. Visi garsai pasiekdavo Montegą net ir pro užmerktas akis — gležną barjerą, kuriuo jis stengėsi bent akimirką apsisaugoti. Netgi užmerktomis akimis jautė viską aplinkui: ir ryškią šviesą, ir tylą, žalvario blizgesį, aukso, sidabro monetų žvilgesį. Nematomi vyrai prie stalo, dūšaudami prie savo kortų, laukė. „... Pirma keturiasdešimt penkios...“ Kalbantis laikrodis liūdnai skelbė šalto ryto ir dar šaltesnių metų šaltas valandas.

— Kas nutiko, Montegai?

Montegas atsimerkė.

Kažkur dūzgė radijas: „... Bet kurią valandą gali būti paskelbtas karas. Šalis pasirengusi apginti savo...“

Gaisrinė sudrebėjo, kai juodą ryto dangų perskrodė didelė reaktyvinių lėktuvų eskadrilė, švilpianti viena nata.

Montegas sumirksėjo. Bitis spoksojo į jį nelyginant į kokią skulptūrą muziejuje. Bet kuriuo momentu kapitonas galėjo pakilti ir priėti prie jo, paliesti, iširti jo kaltės ir nerimo priežastį. Kaltės? Kokios kaltės?

— Jūsų ėjimas, Montegai.

Montegas pasižiūrėjo į šiuos vyrus. Jų veidai buvo įdege nuo tūkstančio tikrų ir dešimties tūkstančių įsivaizduotų gaisrų; jiems nuo darbo liepsnodavo skruostai ir karščiu spindėdavo akys. Jie ramiai, nė nemirkstelėdami žvelgė į platininių žiebtuvėlių liepsną, prisidegdami savo nepamainomas juodas pypkes. Į juos ir jų anglių juodumo plaukus, suodinus antakius ir pilkšvus, it pelenais įtrintus skruostus, nors ir kruopščiai nuskustus, tačiau liudijančius apie jų darbą. Montegas pašoko pravira burna. Ar jis kada nors yra matęs gaisrininką ne juodais plaukais, ne juodais antakiais, ne liepsnojančiu veidu ir švariai nuskustais plieno melsvumo skruostais, kurie atrodė lyg neskusti? Visi šie vyrai — tarsi jo paties atspindžiai veidrodyje! Tai gal gaisrininkus parinkdavo ne tik pagal polinkius, bet ir pagal išvaizdą — jie priminė nuodėgalius, pelenus ir nuolat dvelkė pypkių degėsiais? Ten — kapitonas Bitis, leidžiantis tabako

dūmų debesis, Bitis, plėšiantis naują tabako pakelį, glamžantis celofaną, spragantį lyg liepsna.

Montegas pažvelgė į kortas savo paties rankose.

— Aš... aš mažčiau. Apie gaisrą aną savaitę. Apie žmogų, kurio biblioteką sutvarkėme. Kaip jam baigėsi?

— Jį klykiantį išvežė į beprotnamį.

— Jis nebuvo beprotis.

Bitis ramiai sumaišė kortas.

— Jeigu žmogus mano, kad gali kvailinti valdžią ir mus, jis yra beprotis.

— Pabandžiau įsivaizduoti, — tarė Montegas, — koks tai jausmas. Tarkim, gaisrininkai degina *mūsų* namus ir *mūsų* knygas.

— Mes neturime jokių knygų.

— Bet jeigu turėtume.

— Jūs *turite* knygų?

Bitis lėtai pakėlė ir nuleido akių vokus.

— Ne. — Montegas įdėmiai nužvelgė sieną už jų nugarų, ant kurios kabėjo mašinėlė atspausdinti milijono draudžiamų knygų sąrašai. Šių knygų antraštės plykstelėdavo gaisrų liepsnose, kai praėję metai ir amžiai nyko nuo jo kirvio smūgių ir žarnos, liejančios ne vandenį, o žibalą. — Ne, — pakartojo jis.

Ir tuojau padvelkė vėsus, gaivus vėjas pro jo prieškambario ventiliacijos groteles — švelniai švelniai, vėsindamas veidą. Ir vėl jis išvydo save žaliame parke, kalbantį su senu, labai senu vyriškiu, o vėjas iš parko irgi buvo šaltas.

Montegas sudvejojo.

— Ar... ar visada šitaip buvo? Gaisrinė, mūsų darbas? Turiu galvoje, na, kadaise, seniai seniai...

— Kadaise, seniai seniai! — tarė Bitis. — Kas tai per kalbos?

„Kvaili, — pats sau pamanė Montegas, — juk išsiduosi.“ Per paskutinį gaisrą jis buvo užmetęs akį į vieną eilutę pasakų knygoje.

— Norėjau pasakyti, — aiškinosi jis, — senais laikais, kai dar namai nebuvo visiškai nedegami... — Staiga jam pasirodė, kad už jį kalba gerokai jaunesnis balsas. Jis pravėrė burną, o kalbėjo Klarisė Maklelan: — Argi gaisrininkai ne *saugojo* nuo gaisrų, o ne sukeldavo juos ir kurstė?

— Įdomu!

Stounmenas ir Blekas išsitraukė iš kišenių taisyklių knygeles, kuriose buvo ir trumpa Amerikos gaisrinių istorija, atkišo jas Montegui, ir tas galėjo perskaityti, nors jau seniai viską žinojo:

Įkurtos 1790 m. deginti angliškos įtakos knygos kolonijose. Pirmasis gaisrininkas — Bendžaminas Franklinas.

TAISYKLĖS

1. Skubiai atsiliepti į aliarmo signalą.
2. Skubiai įkurti ugnį.
3. Sudeginti viską.
4. Atlikus užduotį, nedelsiant grįžti į gaisrinę.
5. Būti pasiruošusiam būsimiems aliarmams.

Visi stebėjo Montegą. Tas nejudėjo.

Nuskambėjo aliarmo signalas.

Varpas palubėje sutabalavo du šimtus kartų. Staiga liko keturios tuščios kėdės. Kortos pabiro lyg snaigės. Suvirpėjo varinis strypas. Vyrų nebeliko.

Montegas tebesėdėjo savo vietoje. Apačioje sukosėjęs nubudo oranžinis drakonas.

Montegas nučiuožė strypu žemyn tarytum sapne.

Mechaninis šuo pašoko būdoje žalia liepsna tvieskiančiomis akimis.

— Montegai, pamiršai šalną!

Jis čiupo nuo sienos šalną, pribėgo prie mašinos, pašokęs įsėdo, ir jie nulėkė, nakties vėjui sklaidant sirenos kauksmą ir galingą metalo griaudesį.

Tai buvo apsilaukęs trijų aukštų namas senojoje — šimto metų senumo — miesto dalyje, bet kaip ir visi namai prieš daugelį metų padengtas plona priešgaisrine plastiko danga, ir tik šis apsauginis kiautas, rodos, išgelbėjo jį nuo griūties.

— Štai ir atvažiavom!

Variklis pokštelėjęs užgeso. Bitis, Stounmenas ir Blekas nubėgo per šaligatvį, jie buvo nerangūs ir stori, vilkėdami pūpsančius nedegamus apsiaustus. Montegas nuskubėjo iš paskos.

Vyrai išlaužė lauko duris ir nutvėrė moterį, nors toji nė nemanė bėgti, nesistengė pasprukti. Ji tik stovėjo įsmeigusi akis į sieną, siūbuodama į šonus, lyg būtų gavusi stiprų smūgį į galvą. Moteris judino lūpas, o akys rodė, jog ji stengiasi ir niekaip negali kažko prisiminti. Kai ji tarsi prisiminė, lūpos vėl sujudėjo:

— „Būkite vyras, pone Ridli; šiandien su Dievo malone Anglijoje uždegsime tokią žvakę, kurios, tikiuosi, jie niekad neužgesins.“

— Gana jau! — pasakė Bitis. — Kur jos?

Jis stebėtinai šaltai pliaukštelėjo jai per veidą ir pakartojo klausimą. Senos moters akys nukrypo į Bitį.

— Juk žinote, kur jos yra, antraip nebūtumėte čia atvažiavę, — atrėmė ji.

Stounmenas išsitraukė telefonogramos kortelę su skundu; kitoje jos pusėje buvo parašyta:

*Yra priežasčių įtarti palėpę;*

*Elmo gatvėje, Nr. 11, Sitis.*

E.B.

— Tai bus ponija Blek, mano kaimynė, — pasakė moteris, pamačiusi inicialus.

— Gerai, vyrai, suraskim jas!

Po akimirkos jie jau lakstė suplėkusioje tamsoje, sidabriniais kirvukais kapodami duris, kurios iš tiesų nė nebuvo užrakintos, suvirto vidun lyg berniūkščiai — dūkdami ir visa gerkle šaukdami:

— Ei!

Ant Montego pasipylė knygų kruša, kai jis baisėdamasis kopė stačiais laiptais. Kaip nesmagu! Anksčiau visada darbas eidavo lyg per sviestą. Policija atvykdavo pirma, lipniaja juosta užklijuodavo aukos burną ir surištą išsivesdavo į blizgančius tarytum vabalai savo automobilius, todėl atkakęs rasdavai tuščią namą. Žmonių nežalodavai, tik *daiktus*! O kadangi daiktų iš tikrųjų ir neįskaudinsi, kadangi daiktai nieko nejaučia ir neklykia, neverkšlena, kaip kad galėjo imt klykti ar verkšlenti ši moteris, tai vėliau niekas tau ir neguli ant sąžinės. Tu paprasčiausiai sutvarkai aplinką. Iš esmės tai būdavo valytojo darbas. Viską sudedi į vietas. Greičiau žibalo! Kas turi degtukų!

O dabar, šiandakt, kažkas suklydo. Ši moteris gadino ritualą. Todėl vyrai pernelyg triukšmavo, juokėsi, pokštavo, kad tik užgožtų jos baisią kaltinamą tylą apačioje. Per ją tušti kambariai riaumojo kaltinimus ir purtė kaltės dulkes, kurios jiems blaškantis lindo į šnerves. Tai nebuvo nei gražu, nei korektiška. Montegas labai sudirgo. Moters čia neturėjo būti. Šito jau per daug!

Knygos daužė jam pečius, rankas, veidą, žvelgiantį viršun. Paklusniai tartum baltas balandis, plasnodamas sparnais, kažkokia knyga nutūpė tiesiai jam į delnus. Neryškioje virpančioje šviesoje tarsi sniego baltumo plunksna sumirguliavo atsivertęs lapas su dailiai išrašytais žodžiais. Visame tame šurmulio įkarštyje Montegas teturėjo akimirką, kad perskaitytų eilutę, bet jam mintyse ji švietė dar visą kitą minutę lyg būtų išdeginta įkaitusia geležimi: „Ir laikas užsnūdo vidurdienio saulėkaitoje.“ Jis išmetė knygą. Tuoj pat į rankas nukrito kita.

— Montegai, viršun!

Jo ranka savaime, sakytum lūpos, suspaudė knygą su laukiniu pamaldumu ir nesąmoningai, su beprotiška meile priglaudė prie krūtinės. Vyrai iš viršaus svaidė glėbius žurnalų, keldami dulkių tumulus. Tie sklido it pakirsti paukščiai, o moteris stovėjo apačioje tarsi maža mergaitė tarp negyvų kūnų.

Montegas nieko nepadarė. Viską atliko jo ranka. Ji turėjo savo smegenis — mąstė ir smalsavo kiekvienu drebančiu pirštu, o plaštaka pavirto vagimi. Ji sugrūdo knygą jam užantin, tvirtai prispaudė prie prakaituojančio kūno ir mikliai, tarytum pamojus fokusininkui, išniro tuščia! Pažiūrėkit! Prašom! Pažiūrėkit!

Jis sukrestas spoksojo į savo baltą plaštaką. Atitraukė ją, lyg būtų toliaregis. Prisitraukė tarsi aklas.

— Montegai!

Jis krūptelėjo.

— Nestovėk ten, idiote!

Knygos gulėjo it didžiulės krūvos žuvų, sukrautų džiovinai. Vyrai šokinėjo per jas, slydinėjo, griuvo ant jų. Auksinėmis akimis spindėjo viršeliai — krisdami, išnykdami.

— Žibalo!

Jie pumpavo šaltą skystį iš skaičiumi 451 pažymėtų bakų, pritvirtintų ant gaisrininkų pečių. Apliejo kiekvieną knygą, užliejo visus kambarius.

Tada nuskubėjo laiptais žemyn. Ir Montegas svirduliavo iš paskos, dusinamas žibalo garų.

— Eime, moterie!

Moteris klūpėjo tarp knygų, glostydama permirkusius odos ir kartono viršelius, pirštais skaitydama aukso raidėmis įspaustus pavadinimus, o jos akys kaltinamai žvelgė į Montegą.

— Niekad negausit mano knygų, — atkirto ji.

— Jūs žinote įstatymą, — tarė Bitis. — Kur jūsų sveikas protas? Visos šios knygos prieštarauja viena kitai. Tupėjot užsirakinusi metų metus šiame sumautame Babelio bokšte. Atsikratykit jų! Žmonės, aprašyti tose knygose, niekada negyveno. Nagi, eime!

Ji papurtė galvą.

— Išlėks į orą visas namas, — įspėjo Bitis.

Vyrai nuplumpsėjo prie durų. Jie atsigręžė į Montegą, tebestovintį šalia moters.

— Juk nepaliksime jos čia? — užprotestavo jis.

— Ji neis.

— Tai priverskit!

Bitis iškėlė ranką, kurioje gniaužė degiklį.

— Mums reikia grįžti į gaisrinę. Be to, šitie fanatikai visuomet bando žudyti — pažįstamas jų elgesys.

Montegas paėmė moterį už alkūnės.

— Galite eiti su manimi.

— Ne, — pasakė ji. — Bet vis tiek ačiū.

— Skaičiuoju iki dešimties, — tarė Bitis. — Vienas. Du.

— Prašau, — ragino Montegas.

— Eikite, — tarė moteris.

— Trys. Keturi.

— Čia, — Montegas pastūmė moterį.

Toji ramiai atsakė:

— Noriu pasilikti čia.

— Penki. Šeši.

— Galite nebeskaičiuoti, — tarė ji ir šiek tiek atgniaužė vienos rankos pirštus, o jos delne gulėjo vienas mažas daikčiukas.

Paprastas virtuvinis degtukas.

Ji pamatę, vyrai išlėkė iš namo ir nukūrė tolyn. Kapitonas Bitis išliko orus ir lėtai išėjo atbulas pro lauko duris. Jo veidas rausvai spindėjo nuo tūkstančių gaisrų ir naktinių aliarmų. „Dieve, — pamanė Montegas, — kaip vis dėlto teisinga! Aliarmas visada nuskamba naktį. Niekada nebūna dieną! Ar tai dėl to, kad naktį ugnis gražesnė? Įspūdingesnis reginys, puikesnis vaidinimas?“ Raudonas Bičio veidas tarpduryje dabar atrodė šiek tiek apimtas panikos. Moters ranka tvirtai spaudė degtuką. Aplink ją oras buvo pritvinkęs žibalo garų. Montegas pajuto, kaip paslėptoji prie krūtinės knyga daužosi lyg širdis.

— Išeikite, — pasakė moteris, ir Montegas pajuto atatupstas slenkąs pro duris, paskui Bitį, žemyn laiptais, per pievelę, kur driekėsi žibalo, tartum kokio pikto šliužo, pėdsakas.

Verandoje nejudėdama stovėjo moteris; ji žvilgsniu juos nulydėjo, smerkdama savo ramumu.

Bitis spragtelėjo žiebtuvėlį, kad įžiebtų žibalą.

Jis nespėjo. Montegas aiktelėjo.

Moteris verandoje, visus juos niekindama, ištiesė ranką ir brūkštelėjo degtuku per turėklą.

Žmonės iš gretimų namų bėgo gatvėn.

Grįždami į gaisrinę jie tylėjo, nė karto nežvilgtelėjo viens į kitą. Montegas sėdėjo priekyje su Bičiu ir Bleku. Jie netgi netraukė savo pypkių. Sėdėjo žiūrėdami pro didžiosios Salamandros priekį, pasuko už kampo ir tylėdami važiavo toliau.

— Ridlis, — galiausiai tarė Montegas.

— Ką? — pertarė Bitis.

— Ji pasakė „Ridlis“. Kalbėjo kažkokias nesąmones, kai įėjome į vidų. „Būk vyras, — pasakė ji, — Ridli.“ Ir dar kažką. Kažką...

— „Šiandien su Dievo malone Anglijoje uždegšime tokią žvakę, kurios, tikiuosi, jie niekad neužgesins“, — atkartoją moters žodžius Bitis.

Stounmenas nustėręs pasižiūrėjo į kapitoną, kaip ir krūptelėjęs Montegas.

Bitis pasitrynė smakrą:

— Žmogus, vardu Latimeras, pasakė taip žmogui, vardu Nikolija Ridlis, kai juos kaip eretikus degino gyvus Oksforde 1555 metų spalio 16 dieną.

Montegas ir Stounmenas vėl nukreipė žvilgsnius į kelią, mirguliuojantį po mašinos ratais.

— Prisirankiojau iš visur visokių nuotrupų, — aiškinosi Bitis. — Taip pasitaiko daugeliui gaisrinės kapitonų. Kartais pats stebiuosi. *Žiūrėk*, Stounmenai!

Stounmenas sustabdė mašiną.

— Po velnių! — nusikeikė Bitis. — Ką tik pravažiavai kampa, kur sukame į gaisrinę.

— Kas čia?

— Kas dar galėtų būti? — atsakė Montegas, tamsoje atsirėmęs į uždarytas duris.

Žmona tęsė:

— Na, tai uždek šviesą.

— Nenoriu šviesos.

— Eikš į lovą.

Jis girdėjo, kaip Mildred nekantriai vartosi — girgždėjo lovos spyruoklės.

— Tu girtas? — paklausė ji.

Taigi viską pradėjo ranka. Jis pajuto, kaip viena, o paskui ir kita ranka atsega apsiaustą ir leidžia šiam smukti ant grindų. Rankoje kybančias kelnes paleido į tamsos bedugnę. Plaštakos jau pažeistos, tuoj liga apims ir visas rankas. Jis juto, kaip nuodai kyla nuo riešų aukštyr, į alkūnes ir pečius, paskui peršoka tarsi kibirkštis nuo vienos mentės iki kitos. Rankos godžios kaip vilkai. Godulys apėmė ir akis, lyg jos privalėtų žiūrėti į ką nors, į bet ką, į viską iš eilės.

Žmona paklausė:

— Ką tu ten *darai*?

Jis stengėsi neprarasti pusiausvyros, laikydamas knygą šaltuose prakaituotuose pirštuose.

Po minutės ji vėl paklausė:

— Nagi, ko ten stovi vidury kambario?

Montegas tyliai kažką sušnabždėjo.

— Ką? — paklausė jinai.

Jis sušnabždėjo dar kelis žodžius, klupdamas priėjo savo lovą ir nerangiai pabruko knygą po šalta pagalve. Griuvo į guolį, o žmona persigandusi suriko. Jam atrodė, kad jis gulėjo kitame kambario gale, kažkokioje žiemos speigo sukaustytoje saloje vidury jūros. Ji kalbėjo jam, kalbėjo, atrodo, ilgai, šnekėjo apie šį bei tą, bet tai tebuvo tušti žodžiai, labai panašūs į tuos, kokius jis kadaise buvo girdėjęs pas draugą vaikų kambaryje, kur dvimetis vaikas dėliojo skiemenis, vaikiškai balbatavo, leido mielus garsus. Tačiau Montegas nieko nesakė; ir po ilgo laiko tarpo, kai jis vėl kažką sušnabždėjo, pajuto, jog ji eina per kambarį prie jo lovos, pasilenkia virš jo ir uždeda delną jam ant skruosto. Jis žinojo, kad, jai atitraukus ranką nuo veido, delnas bus šlapias.

Vėlai naktį jis pažvelgė į Mildred. Žmona nemiegojo. Ore tyliai virpėjo šokio melodija — jai į ausį vėl buvo įkišta kriauklelė, ir ji vėl klausėsi tolimų žmonių tolimose šalyse plačiai atmerktomis akimis, spoksančiomis į tamsos fantomus lubose virš galvos.

Ar tik nėra tokio anekdoto apie žmoną, kuri tiek daug plepėjo telefonu, kad jos vyras, netekęs vilties, nubėgo į artimiausią automatą ir paskambino jai paklausti, kas bus pietums. Na, tai kodėl ir jam nenusipirkus kriauklelių pavidalo radijo ausinukų, kad galėtų su žmona vėlai naktį kalbėtis, šnabždėti, murmėti, šaukti, rékti, klykti? Bet apie ką jis šnabždėtų, apie ką réktų? Ką galėtų jai pasakyti?

Staiga ji pasirodė tokia svetima, kad Montegas nebegalėjo patikėti apskritai kada nors ją pažinojęs. Jis tik atsidūrė kažkieno namuose, kaip vyriškis iš kitų anekdotų, apie kurį pasakojama, kad girtas pargrįžo vėlai naktį, atsirakino ne tas duris, įėjo į svetimą kambarį, permiegojo vienoje lovoje su nepažįstamąja, o anksti rytą atsikėlė, išėjo į darbą, ir nė vienas nieko nesuprato.

— Mile?.. — sušnibždėjo jis.

— Ką?

— Nenorėjau tavęs išgąsdinti. Tik norėčiau sužinoti...

— Na?

— Kada mes susitikome? Ir *kur*?

— O *dėl ko* mes turėjome susitikti? — paklausė ji.

— Turiu galvoje — patį pirmą kartą.

Jis žinojo, kad ji tamsoje tikriausiai suraukė kaktą.

Todėl patikslino:

— Pirmąjį kartą, kai išvydome vienas kitą, kur tai buvo ir kada?

— Na, juk tai buvo...

Mildred nutilo.

— Nežinau, — atsakė.

Jam pasidarė šalta.

— Negali prisiminti?

— Tiek laiko praėjo.

— Vos dešimt metų, tik tiek, tik dešimt!

— Na, nesijaudink, aš stengiuosi prisiminti. — Ji nusijuokė tyliu keistu juoku, kuris virto spiegiu. — Juokinga, kaip juokinga neprisiminti, kur ar kada susitikai savo vyrą ar žmoną.

Jis gulėjo, lėtai trindamas sau akis, antakius ir sprandą. Uždengęs abiem rankom akis, jas vis spaudė, lyg norėdamas sugrąžinti atmintį į vietą. Staiga kažkodėl svarbiau už viską pasidarė prisiminti, kur pirmą kartą sutiko Mildred.

— Juk tai nesvarbu.

Dabar ji jau buvo vonioje, ir jis išgirdo tekant vandenį, o ją kažką ryjant.

— Taip, galbūt ir taip, — pasakė jis.

Bandė suskaičiuoti, kiek kartų ji nurijo, ir prisiminė tuos du vyrus cinko oksido spalvos veidais, su cigaretėmis, smilkstančiomis tiesiose lyg brūkšniai lūpose, gyvatę elektronine akimi, besirangančią gilyn sluoksnis po sluoksnio į tamsą, į užsistovėjusį šaltinio vandenį. Ir panorą sušukti jai — kiek jau išgėrei *šiąnakt*? Kapsulių? Kiek dar

išgersi, o vėliau to nebeprisiminsi? Jeigu ne dabar, tai vėliau! Jeigu ne šiąnakt, tai rytoj! O aš nemiegosiu nei šią, nei kitą naktį, nė vieną naktį — dabar, kai visa tai jau prasidėjo. Ir jis prisiminė, kaip ji guli ant lovos, o šalia stovi du technikai, bet jie nėra rūpestingai prie jos pasilenkę, jie tik stovi atsilošę sukryžiuotomis rankomis. Ir jam toptelėjo, kad tada pagalvojo, jog tikrai neverktų, jeigu ji numirtų. Nes tai būtų nepažįstamojo, kurio veidą buvo matęs gatvėje, laikraštyje, mirtis. Ir staiga pajutęs, kaip tai baisu, pravirko, bet ne dėl žmonos galimos mirties, o dėl minties, kad *neverktų* jai mirus — kvailas tuščias vyras prie kvailos tuščios moters, kaskart labiau tuštėjančios nuo alkanos gyvatės.

„Dėl ko žmogus taip ištuštėja? — nusistebėjo jis. — Kas jį taip ištuština?“ O dar toji bjauri gėlė kitą dieną, toji pienė! Ji juk viską apibendrina, ar ne? „Kokia gėda! Jūs nieko neįsimylėję!“ Kodėl gi ne?

Na, juk jį ir Mildred visada skyrė siena, kai geriau pagalvoji. Tiesiogine prasme net ne viena siena, bet jau trys! Ir dar kokios brangios! Ir tie dėdės, tetos, pusseserės, pusbroliai, dukterėčios, sūnėnai, gyvenantys tose sienose — visas būrys garsiai garsiai garsiai veblenančių beždžionių, nieko nieko nieko nepasakančių. Jis iš pat pradžių ėmė vadinti juos giminėmis: „Kaip šiandien jaučiasi dėdė Luisas?“ — „Kas?“ — „O tetulė Modė?“

Iš tikrųjų jam lengviausia įsivaizduoti Mildred tartum mažą mergaitę miške be medžių (kaip keista!) arba geriau mažą mergaitę dykynėje, kur anksčiau būta medžių (visur galėjai jausti juos ten augus), sėdinčią „svetainės“ viduryje. Svetainė — kaip tiksliai dabar pavadinta. Kad ir kada jis užeidavo, sienos vis kalbėdavo su Mildred:

- Reikia ką nors daryti!
- Taip, reikia ką nors *daryti*!
- Nagi, nestovėkim ir nekalbėkim!
- Tai *darykim*!
- Aš tokia pikta, kad noriu *spjaudytis*!

Apie ką jie kalba? Mildred negalėdavo pasakyti. Kas ant ko taip siunta? Mildred gerai nežinojo. Ką jie ruošiasi daryti? Na, sakydavo Mildred, luktelk ir pamatysi.

Ir jis laukdavo, kad pamatytų.

Sienos pratrūkdavo galingu griausmu. Muzika užgriūdavo jį tokiu neįmanomu garsumu, kad, rodėsi, atkratys kaulus nuo sausgyslių; jis jausdavo, kaip virpa žandikauliai, kaip vartos akys kaktoje. Jis tapdavo kontūzijos auka. Kai visa tai baigdavosi, jausdavosi tarsi numestas nuo uolos, suktas centrifugoje ir išspjautas virš vandens krioklio, vis krintančio ir krintančio į tuštumą, tuštumą, tuštumą ir niekada... niekaip... nepasiekiančio... dugno... niekada... niekada... niekaip... ne, ne, niekaip... nepasiekiančio... dugno... ir krenti taip greitai, kad nelieti net ir kraštų... niekada... niekaip... nieko... nelieti.

Griausmas nuslopdavo. Muzika nutildavo.

- Štai, — sakydavo Mildred.

Ir tikrai būdavo įspūdinga. kažkas nutikdavo. Nors žmonės kambario sienose beveik nepajudėdavo ir niekas iš tikrųjų nepaaiškindavo, jausdavaisi taip, tartum kažkas būtų įjungęs skalbimo mašiną ar įtraukęs tave į gigantišką vakuumą. Skęsdavai muzikoje ir gryoje kakofonijoje. Jis išeidavo iš kambario suprakaitavęs, ties sąmonės netekimo riba. Už jo ant savo kėdės likdavo sėdėti Mildred, o balsas tęsdavo:

— Na, tai dabar viskas bus gerai, — sakydavo „tetulė“.

— Oi, tik nebūkite pernelyg tikra, — atitardavo „pusbrolis“.

— Tik nepradėk pykti.

— O kas pyksta?

— Tu!

— Aš?

— Tu siunti!

— Kodėl turėčiau siusti?

— Todėl!

— Visa tai labai gerai, — šaukdavo Montegas, — bet dėl ko jie pyksta?! Kas tie žmonės? Kas tas vyras ir ta moteris? Ar jie vyras ir žmona, ar išsiskykę, susižadėję, ar kaip? Gerasis Dieve, čia niekas *nesusiję*.

— Jie... — prabildavo Mildred. — Na, jie... jie susipyko, supranti. Jie tikrai dažnai pykstasi. Turėtum paklausti. Aš manau, jie susituokę. Taip, jie susituokę. O ką?

O jei ne tos trys sienos, kurios jau greitai bus keturios, ir jos svajonė galutinai išsipildys, tai tada — atviras automobilis ir Mildred, lekianti šimto mylių per valandą greičiu per miestelį, ir jis, šaukiantis jai, ji, šaukianti kažką atgal, ir abu įsitempę klauso, ką sako kitas, bet girdi tik automobilio triukšmą. „Bent jau sumažink iki minimumo!“ — klykdavo jisai. „Ką?“ — šaukdavo ji. „Sumažink iki penkiasdešimt penkių, iki minimumo!“ — rėkdavo jis. — „Ką tokį?“ — spiegdavo ji. — „Greitį!“ — šaukdavo jis. O ji spustelėdavo iki šimto penkių mylių per valandą, ir jam net užgniauždavo kvapą.

Išlipus iš automobilio, jos ausys būdavo užkištos kriauklelėmis.

Tyla. Tik švelniai pučia vėjelis.

— Mildred, — jis sukrotėjo lovoje.

Ištiesė ranką ir ištraukė jai iš ausies muzikinį vabalėlį.

— Mildred. Mildred?

— Ką? — tyliai atsakė balsas.

Jis pasijuto taip, tartum būtų vienas iš tų keistų padarų, elektronikos įspraustų tarp garsinių vaizdinių sienų plyšių, kalbantis, bet nesugebantis kalba pramušti stiklinio gaubto. Jis galėjo tik būti mimu ir tikėtis, kad ji atsigręžusi jį pamatys. Jie nepalies vienas kito per stiklą.

— Mildred, ar žinai tą mergaitę, apie kurią tau pasakojau?

— Kokią mergaitę? — Ji jau beveik miegojo.

— Mergaitę iš kaimynystės.

— Kokią mergaitę iš kaimynystės?

— Juk žinai, tą mergaitę iš koledžo. Jos vardas Klarisė.

— A, taip, — tarė žmona.

— Jau keletą dienų jos nemačiau — tiksliau, keturias dienas. Ar tu ją matei?

— Ne.

— Norėjau pasikalbėti su tavimi apie ją. Ji labai keista.

— A, dabar žinau, apie ką tu kalbi.

— Aš ir maniau, kad žinai.

— Ji, — pasakė Mildred tamsiame kambaryje.

— O ką ji? — paklausė Montegas.

— Ruošiausi tau pasakyti. Bet užmiršau. Užmiršau.

— Tai pasakyk dabar. Kas nutiko?

— Atrodo, jos nebėra.

— Nebėra?

— Visa šeima kažkur išsikėlė. Bet jos apskritai nebėra. Rodos, ji mirė.

— Mes turbūt kalbamės ne apie tą pačią mergaitę.

— Ne. Apie tą pačią. Maklelan. Maklelan. Pervažiavo automobilis. Prieš keturias dienas. Nesu visiškai tikra. Bet manau, ji nebegyva. Šiaip ar taip, šeima išsikraustė. Nežinau. Rodos, ji mirė.

— Nesi tikra!

— Ne, ne, tikra. Visiškai tikra.

— Kodėl anksčiau man nepasakei?

— Užmiršau.

— Tai buvo prieš keturias dienas!

— Visai apie tai užmiršau.

— Prieš keturias dienas, — ramiai pakartojo jis.

Jie gulėjo nejudėdami tamsiame kambaryje.

— Labanakt, — pasakė jinai.

Jis išgirdo tylų krebždesį. Sujudėjo jos ranka. Elektrinis antpirštis, paliestas jos rankos, sujudėjo ant pagalvės lyg vabzdys maldininkas. Dabar jis vėl jos ausy, dūzgiantis.

Jis įsiklausė — žmona tylutėliai dainavo.

Lauke šmėstelėjo šešėlis, pakilo ir nuslopo rudens vėjas. Tačiau Montegas toje tyloje išgirdo dar kažkokį keistą garsą. Lyg kas būtų pūstelėjęs į langą. Lyg žalsvų švytinčių dūmų srovelė, lyg vieno milžiniško spalio lapo, lekiančio per pievelę tolyn, plastelėjimas.

„Tai Šuo, — pamanė jis. — Jis šiąnakt laksto tenai, lauke. Jis dabar lauke. Jei atidaryčiau langą...“

Bet jis neatidarė lango.

Iš ryto Montegą krėtė baisus šaltis.

— Negali būti, kad sirgtum, — pasakė Mildred.

Jis užmerkė karščiuojančias akis.

— Sergu.

— Bet aną naktį buvai visai sveikas.

— Ne, nebuvau sveikas. — Jis išgirdo svetainėje šūkaujant „giminaičius“.

Mildred stovėjo prie jo lovos ir smalsiai žiūrėjo. Jis pajuto ją esant čia, dar neatsimerkęs matė ją — chemikalų nudegintus lyg šiaudus trapius plaukus, akis, tarytum apimtas kataraktos, dar nematomos, bet jau nujaučiamos giliai vyzdžiuose, patemptas dažytas lūpas, nuo dietų liesą tarsi maldininko kūną ir baltą nelyginant lašiniai odą. Kitokios jos ir neprisiminė.

— Gal atneštum man aspirino ir vandens?

— Turi keltis, — pasakė ji. — Jau pietų metas. Miegojai penkiom valandom ilgiau nei paprastai.

— Gal išjungtum sienrodžius? — paprašė jis.

— Juk tai mano šeima.

— Ar neišjungtum dėl ligo?

— Pritildysiu.

Mildred išėjo iš kambario ir, nieko nepakeitusi svetainėje, sugrįžo.

— Dabar geriau?

— Ačiū.

— Tai mano mėgstamiausia programa, — pasakė ji.

— O kur aspirinas?

— Tu anksčiau niekad nesirgdavai. — Ji vėl išėjo.

— Na, o dabar susirgau. Šį vakarą neisiu į darbą. Paskambink Bičiui nuo manęs.

— Aną naktį tu juokingai elgeisi. — Ji sugrįžo niūniuodama.

— Kur aspirinas? — Jis pažvelgė į Mildred ištiestą vandens stiklinę.

— Oi. — Ji vėl nuėjo į vonią. — Ar kas nors atsitiko?

— Gaisras, tik tiek.

— Aš maloniai praleidau vakarą, — pasakė ji iš vonios.

— Ką veikei?

— Buvau svetainėje.

— Ką rodė?

— Programas.

— Kokias programas?

— Labai įdomias, kaip niekad.

— Kas dalyvavo?

— Ai, žinai, ta kompanija.

— Taip, kompanija, kompanija, kompanija. — Jis sumerkė maudžiamas akis ir staiga apsvėmė, pajutęs žibalo kvapą.

Niūniuodama atėjo Mildred. Nustebo.

— Kas nutiko?

Jis nusiminęs pažvelgė į grindis.

— Sudeginome su knygomis seną moterį.

— Gerai, kad kilimėlis skalbiamas. — Ji atsinešė pašluostę ir ėmė valyti. — Vakar buvau pas Heleną.

— Ar negali žiūrėti laidų savoje svetainėje?

— Žinoma, bet juk puiku nueiti į svečius.

Ji pradingo svetainėje. Jis girdėjo ją dainuojant ir pašaukė:

— Mildred?

Ji sugrįžo dainuodama, švelniai spragsėdama pirštais.

— Ar nenori sužinoti, kas nutiko vakar naktį? — paklausė jis.

— O kas?

— Sudeginome tūkstantį knygų. Sudeginome moterį.

— Na ir kas?

Svetainė kone sprogo nuo kurtinamo triukšmo.

— Deginome Dantę, Sviftą ir Marką Aurelijų.

— Ar jis tik nebuvo europietis?

— kažkas tokio.

— Ar jis tik nebuvo radikalas?

— Niekada jo neskaičiau.

— Žinoma, buvo radikalas. — Mildred žaidė su telefonu. — Juk nesitiki, kad skambinsiu kapitonui Bičiui, ar ne?

— Privalai!

— Nešauk!

— Aš nešaukiau.

Staiga Montegas atsisėdo lovoje, įsiutęs ir išraudęs, drebedamas. Karštame ore nuo garso svetainė, atrodė, tuoj sprogs.

— Negaliu jam pats paskambinti. Negaliu pasakyti, kad sergu.

— Kodėl?

„Nes tu bijai, — pagalvojo jis. — Kaip vaikas, kuris apsimeta segančiu ir bijo skambinti, nes po akimirkos diskusijų pokalbis klostysis šitaip: „Taip, kapitone, aš jau geriau jaučiuosi. Būsiu šį vakarą dešimtą valandą.“

— Tu nesergi.

Montegas krito atgal į lovą. Pakišo ranką po pagalve. Paslėptoji knyga vis dar buvo tenai.

— Mildred, kažin, kaip būtų, jei aš, na, galbūt kuriam laikui mesčiau darbą?

— Nori visko atsisakyti? Po visų šių ilgų darbo metų, vien dėl to, kad vieną naktį kažkokia moteris ir jos knygos...

— Jei būtum ją mačiusi, Mile!

— Ji man — niekas. Kamgi laikė knygas? Pati kalta, turėjo apie tai pagalvoti. Nekenčiu jos. Per ją išeisi, ir puikiai žinai, kas laukia po to. Mus išmes lauk, neliks nei namo, nei darbo — nieko.

— Tavęs ten nebuvo, tu *nematei*, — aiškinosi jis. — Knygose, matyt, kažkas yra, ko mes negalime įsivaizduoti: kad moteris liktų degančiame name, kažkas jose, matyt, yra. Juk neliktum, jei nieko nebūtų.

— Ji buvo beprotė.

— Ji buvo tokia pat protinga kaip tu ir aš, gal net protingesnė, ir mes ją sudeginom.

— Kas buvo — pražuvo.

— Ne, ne, man nepražuvo. Ar esi mačiusi sudegintą namą? Rusena dar kelias dienas. Na, o šis gaisras degins mane, kol būsiu gyvas. Dieve! Stengiausi užgesinti jį atmintyje, visą naktį stengiausi. Galima išprotėti.

— Turėjai pagalvoti apie tai dar prieš tapdamas gaisrininku.

— Pagalvoti! — atsakė jis. — Ar turėjau pasirinkimą? Gaisrininkai buvo ir mano senelis, ir tėvas. Net sapnuose jau bėgau paskui juos.

Svetainėje skambėjo šokio melodija.

— Šiandien turėjai eiti į ankstyvąją pamainą, — tarė Mildred. — Jau reikėjo išeiti prieš dvi valandas. Tik dabar pastebėjau.

— Mirė ne tik toji moteris, — pasakė Montegas. — Aną naktį galvojau apie visą žibalą, išlietą per dešimt pastarųjų metų. Ir dar mažiau apie knygas. Ir pirmą sykį supratau, kad kiekvienoje iš tų knygų slepiasi žmogus. Žmogus turėjo jas sumanyti. Žmogus turėjo sugaišti marias laiko, kol surašė jas ant popieriaus. O anksčiau man niekada tokia mintis net nešovė. — Jis pakilo iš lovos.

— Gal koks žmogus paaukojo net visą gyvenimą, kad surašytų bent dalį to, ką matė stebėdamas pasaulį ir gyvenimą. O aš ateinu — bum! — ir per dvi minutes viskas baigta.

— Palik mane ramybėje, — nutraukė jį Mildred. — Aš nieko nepadariau.

— Palikti tave ramybėje! Labai gerai, bet kaip man palikti ramybėje save? Mums negalima likti ramybėje. Retkarčiais turime tikrai susirūpinti. Kada paskutinį sykį tu *rimtai* dėl ko nors rūpinaisi? Dėl ko nors svarbaus, ko nors tikra?

O tada jis nutilo, prisiminęs, kas nutiko aną savaitę: du baltus akmenukus, spoksančius į lubas, siurbimo gyvatę — siurbį su tiriamąja akimi, ir du vyrus muilo baltumo veidais su cigaretėmis lūpose, krutančiomis jiems kalbant. Bet tai buvo kita Mildred, ir ji taip užgožė šią Mildred, ir buvo tokia susirūpinusi, iš tikrųjų susirūpinusi, kad šios abi moterys neturėjo nieko bendra. Jis nusisuko.

Mildred tarė:

— Na, prisidirbai. Pažiūrėk, kas tenai atvažiavo. Lauke, priešais namus.

— Man nesvarbu.

— Ką tik privažiavo „Feniksas“ ir pagrindiniu taku ateina vyriškis juodais marškiniais su oranžine gyvate, išsiuvinėta ant rankovės.

— Kapitonas Bitis?

— Kapitonas Bitis.

Montegas nejudėjo, tik stovėjo žiūrėdamas į šaltą baltą sieną tiesiai prieš save.

— Įleisk jį. Ar neisi? Pasakyk, kad sergu.

— Pats ir pasakyk!

Ji puolė į vieną pusę, į kitą ir sustojo plačiai atmektomis akimis, o laukųjų durų pranešiklis tyliai tyliai pašaukė ją vardu: „Ponia Monteg. Ponia Monteg, kažkas atėjo, kažkas atėjo, ponia Monteg, ponia Monteg, kažkas atėjo.“ Paskui nutilo.

Montegas įsitikino, jog knyga gerai paslėpta už pagalvės, lėtai įsirangė atgal į lovą, užsitraukė antklodę ant kelių, paskui ant krūtinės ir pusiau gulomis atsirėmė. Mildred po kurio laiko pakilo ir išėjo iš kambario, o įžingsniavo kapitonas Bitis, susikišęs rankas į kišenes.

— Išjunkite „gimines“, — paliepė Bitis, apžvelgdamas aplinkui viską, išskyrus Montegą ir jo žmoną.

Šį kartą Mildred bėgte nubėgo. Svetainėje liovėsi cypę ir stūgavę balsai.

Kapitonas Bitis atsisėdo ant pačios patogiausios kėdės. Jo rausvo veido išraiška buvo visai taiki. Jis neskubėdamas paruošė žalvarinę pypkę, ją prisidėgė ir išpūtė didelį dūmų kamuolį.

— Tiesiog pamaniau — užėsiu ir pasižiūrėsiu, kaip laikosi ligonis.

— Kaip jūs atspėjote, kad sergu?

Bitis nusišypsojo savo ypatingą šypsena, apnuoginančia dailias rausvas dantenas ir mažučius dailius baltutėlius dantis.

— Esu visa tai numatęs. Ketinai skambinti ir pasiprašyti laisvos nakties.

Montegas atsisėdo lovoje.

— Nagi, — pasakė Bitis, — *imk* laisvą naktį!

Jis patyrinėjo savo amžinąjį žiebtuvėlį, ant kurio buvo parašyta: GARANTIJA — ŠIUO ŽIEBTUVĖLIU PRISIDEGSITE MILIJONĄ KARTŲ, ir pats nejuto, kaip vis braukia cheminį degtuką ir užpučia, braukia ir užpučia, braukia, taria keletą žodžių ir vėl užpučia, žiūrėdamas į liepsną. Užpučia, žiūri į dūmus.

— Kada pasveiksi?

— Rytoj. Gal poryt. Pirmadienį.

Bitis paptelėjo pypkę.

— Taip anksčiau ar vėliau nutinka kiekvienam gaisrininkui. Jiems reikia tik padėti suprasti, kaip viskas sukasi. Reikia žinoti mūsų profesijos istoriją. Dabar naujokams tai jau nebekemšama, kaip kad būdavo anksčiau. Labai gaila. — Papt. — Dabar tai prisimena tik vyresnieji. — Papt. — Aš tave apšviesiu.

Mildred negalėjo nustygti.

Bitis užtruko visą minutę, kol įsitaisė ir pagalvojo, ką norėtų papasakoti.

— Kada visa tai prasidėjo, klausi, šitas mūsų darbas, kaip jis atsirado, kur, kada? Na, sakyčiau, iš tikrųjų prasidėjo maždaug vadinamojo Pilietinio karo metais. Nors mūsų taisyklių knygoje teigiama, jog anksčiau. Tikrai neabejojama, kad mes įsivažiavome tik tada, kai suklestėjo fotografija. Paskui, dvidešimto amžiaus pradžioje, atsirado kinas, radijas, televizija. Ir visa tai paplito *masiškai*.

Montegas nejudėdamas sėdėjo lovoje.

— O kadangi jie darėsi masiniai, savaime suprantama, kartu ir paprastėjo, — kalbėjo Bitis. — Kitados saujelei žmonių patiko knygos — tai čia, tai ten, visur. Todėl jos ir buvo skirtingos. Žemėje užteko vietos. Bet tada pasaulyje pasidarė ankšta nuo akių, alkūnių ir burnų. Gyventojų padvigubėjo, patrigubėjo, paketurgubėjo. Filmų ir radijo laidų, žurnalų, knygų lygis krito iki deserto normos, supranti, ką noriu pasakyti?

— Taip, manau.

Bitis įdėmiai žiūrėjo į ore besiraitantį savo išleistų dūmų raštą.

— Įsivaizduok devyniolikto amžiaus žmogų su jo arkliais, šunimis, kariatomis ir lėta gyvenimą. Paskui, dvidešimtame amžiuje, tempas ėmė greitėti. Knygų apimtis sumažėjo. Santraukos. Apžvalgos. Laikraštukai. Viskas suverdama iki kamšalo burnai, greitos pabaigos.

— Greitos pabaigos, — linktelėjo Mildred.

— Klasikai apkarpomi, kad tikų penkiolikos minučių radijo laidoms, tada dar kartą patrupinami, kad užimtų stulpelį knygoje, kurį galima perskaityti per dvi minutes, galiausiai iš jų telieka dešimties ar dvylikos eilučių skiltis žinyne. Aš, žinoma, perdedu. Žinynai buvo skirti tik informacijai. Tačiau daugumai vienintelė pažintis su „Hamletu“, — tikrai žinai šitą vardą, Montegai; jums tai tikriausiai irgi kažkur girdėta, ponias Monteg, — taigi, vienintelė pažintis, kaip sakiau, su „Hamletu“ — puslapio santrauka knygoje, skelbiančioje: *Pagaliau turite galimybę perskaityti visus klasikus — neatsilikite nuo kaimynų*. Matote? Iš vaikų kambario į koledžą ir vėl atgal į vaikų kambarį — toks pastarųjų penkių ar daugiau šimtmečių intelekto modelis.

Mildred pakilo ir ėmė vaikščioti po kambarį, imdama daiktus ir dėdama juos atgal. Bitis nekreipė į ją dėmesio ir tęsė toliau:

— Suk greičiau juostelę, Montegai, greičiau. *Spragt. Blykst. Žvilgsnis. Akis. Dabar. Kadras. Čia. Ten. Greitis. Aukštyn. Žemyn. Viduje. Kitur. Kodėl. Kaip. Kas. Ką. Kur. Ei? Ū! Pokšt! Pokšt! Trinkt, bumpt!* Santraukų santraukos, santraukų santraukų santraukos. Politika? Skiltis, du sakiniai, antraštė! Ir staiga, tik įsibėgėjus, viskas pasimiršta! Žmogaus protas energingų leidėjų, apžvalgininkų, transliuotojų rankomis taip susukamas, kad lyg centrifuga nubloškia šalin visas nereikalingas, tik laiką gaišinančias mintis!

Mildred pataisė patalynę. Montegas jautė, kaip kaskart pašoka širdis, jai plekštelint per pagalvę. O dabar ji traukia jį už peties, kad šis pasikeltų ir ji galėtų paimti pagalvę, gražiai ją supurtyti ir padėti atgal. Ji turbūt šūktelės ir įsispoksos, o gal paprasčiausiai

išties ranką, paklaus: „O kas čia?“ — ir iškels paslėptąją knygą su jaudinamu nekaltumu.

— Mokyklos programa sutrumpinta, drausmė pašlijusi, filosofija, istorija, kalbos išbrauktos, rašyba ir gramatika pamažiukais pamažiukais apleidžiama, galiausiai kone visiškai ignoruojama. Gyvenimas akimirksninis. Svarbu tik darbas, po darbo visur švaistomas laisvalaikis. Kam ko nors mokytis, jei moki spaudyti mygtukus, junginėti jungiklius, sukoti varžtelius?

— Leisk, pataisysiu pagalvę, — pasakė Mildred.

— Ne! — sušnabždėjo Montegas.

— Vietoj sagos — užtrauktukas, ir žmogus praranda net tą laiką, per kurį galėtų pamąstyti rengdamasis auštant rytui — tą filosofinę, dėl to ir melancholišką valandėlę.

Mildred paragino:

— Nagi.

— Eik šalin, — atkirto Montegas.

— Gyvenimas primena juokingą kritimą ant pasturgalio, Montegai, — viskas tik pykšt, pokšt ir oho!

— Oho, — aiktelėjo Mildred, trūktelėjusi pagalvę.

— Dėl Dievo meilės, palik mane ramybėje! — jausmingai sušuko Montegas.

Bitis išsprogino akis.

Mildred ranka sustingo po pagalve. Jos pirštai užčiuopė knygos kontūrus, ir kai ji suvokė, kas tai yra, veidas iš pradžių atrodė nustebęs, o paskui — suglumęs. Burna prasivėrė užduoti klausimo...

— Teatruose liko tik klounai, o kambariuose įrengiamos stiklo sienos, ir tegu jos mirguliuoja aukštyn žemyn gražiomis spalvomis lyg konfeti ar kraujas, ar cheresas, ar soternas. Tau patinka beisbolas, ar ne, Montegai?

— Beisbolas — puikus žaidimas.

Dabar Bičio beveik nematyti, balsas sklinda kažkur iš už dūmų uždangos.

— Kas tai? — beveik džiaugsmingai paklausė Mildred; Montegas atsilošė jai ant rankų. — Kas čia yra?

— Sėskis! — sušuko Montegas: ji atšoko tuščiomis rankomis. — Mes kalbamės!

Bitis tęsė lyg niekur nieko.

— Tau patinka boulingas, ar ne, Montegai?

— Boulingas — taip.

— Ir golfas?

— Golfas — puikus žaidimas.

— Krepšinis?

— Puikus žaidimas.

— Biliardas, pulas? Futbolas?

— Puikūs žaidimai, visi puikūs.

— Visi privalo daugiau sportuoti, ugdyti komandos dvasią, smagintis — ir neberekės

galvoti, ar ne? Organizuoti, organizuoti ir perorganizuoti ekstrasupersportą. Knygose — vis daugiau paveikslėlių, o protas gauna vis mažiau peno. Ir tada užvaldo nerimas. Greitkeliuose — minios į visas puses kažin kur, kažin ko, nežinia kur lekiančių žmonių. Benzininiai pabėgėliai. Miestai virsta moteliais, žmonės — klajokliais, bangomis plūstančiais iš vienos vietos į kitą kaip jūra per mėnulio sukeltus potvynius ir atoslūgius, jie apsistoja kambaryje, kuriame šiąnakt miegojai tu, o aną naktį — aš.

Mildred, trenkusi durimis, išėjo iš kambario. Sienrodžio „tetulės“ ėmė juoktis iš sienrodžio „dėdžių“.

— O dabar pagvildenkime mūsų civilizacijos mažumas, gerai? Kuo daugiau gyventojų, tuo daugiau tokių mažumų grupių. Nenumink kojos šunų mėgėjams, kačių mylėtojams, daktarams, teisininkams, komersantams, viršininkams, mormonams, baptistams, unitaristams, antros kartos kinams, švedams, italams, vokiečiams, teksasiečiams, brukliniečiams, airiams, oregoniečiams ar meksikiečiams. Knygoje, spektaklyje ar seriale rodomų žmonių prototipai jokių būdu neatitinka realių kur nors gyvenančių dailininkų, kartografo, mechanikų. Kuo didesnė rinka, Montegai, tuo mažiau nesutarimų ji gali atlaikyti, atmink tai! Visos tos mažų mažiausios mažumos įsivaizduoja esančios pasaulio bamba. Autoriai, kurių galvos sklidinios piktų minčių, užrakinkit savo rašomasias mašinėles! Jie taip ir *padarė*. Žurnalai tapo skaniu vanilinės tapijokos porūšiu. Knygos, kaip sakė prakeikti snobai kritikai, — pamazgomis. *Nenuostabu*, šaukė kritikai, kad jų niekas nebeperka. Tačiau visuomenė, žinodama, ko nori, linksmai siautėdama, sau pasiliko komiksus. Ir, žinoma, sekso žurnalus. Štai taip viskas buvo, Montegai. Tai ne vyriausybė nuleido iš viršaus. Nebuvo jokio autoritetingo pareiškimo, jokių įsakymų, jokios cenzūros, kad viskas prasidėtų, ne! Sužaidė technologijos, masinis vartojimas ir mažumų spaudimas, ačiū Dievui. Šiandien jų dėka gali visuomet jaustis laimingas, tau leista skaityti komiksus, senus gerus meilės prisipažinimus ir prekybinius reklaminius leidinius.

— Taip, bet kuo čia dėti gaisrininkai? — paklausė Montegas.

— Ak. — Bitis pasilenkė, panirdamas į skaidrų pypkės dūmų rūką. — Kas galėtų būti lengviau paaiškinama ir natūraliau? Mokyklai virstant labiau bėgikais, šokikais, lenktynininkais, čiupikais, glemžikais, plėšikais, lakūnais ir narūnais, o ne tyrėjais, kritikais, mokslo žinovais ir lakios vaizduotės kūrėjais, žodis „intelektualus“, žinoma, tapo keiksmazodžiu, koku ir nusipelnė būti. Žmogus visada bijo to, ko nežino. Aišku, atsimeni berniuką iš savo klasės, kuris buvo itin gabus, daugiausia deklamuodavo ir atsakinėdavo, kai kiti tuo tarpu tik sėdėdavo kaip kokie švininiai stabai, jo nekęsdami. Ir ar tik ne tą gabų berniuką pasirinkote mušti ir kankinti po pamokų? Žinoma, jį. Visi turime būti vienodi. Ne gimę laisvi ir lygūs, kaip skelbia Konstitucija, bet *padaryti* lygūs. Tebūna kiekvienas — kito atvaizdas, tada visi bus laimingi, nes nebeliks gigantų, verčiančių gūžtis, rodančių tavo menkystę. Taigi! Knyga kaimyno name — tai užtaisytas šautuvas. Sudegink ją. Išimk šovinį iš ginklo. Pažabok žmogaus protą. Kas žino, kas gali tapti gerai apsiskaičiusiojo taikiniu? Aš? Nepakęsiu jų nė minutės. Taigi,

kai namai visame pasaulyje pagaliau buvo pastatyti iš visiškai nedegių medžiagų (tavo prielaida tą naktį buvo teisinga), senosios paskirties gaisrininkai tapo nebereikalingi. Jie gavo naują darbą — būti dvasios ramybės sargais, turint galvoje savaime suprantamą ir teisėtą mūsų baimę būti žemesniems už kitus. Jie tapo mūsų oficialiais cenzoriais, teisėjais ir nuosprendžių vykdytojais. Tai — tu, Montegai, ir aš.

Atsidarė svetainės durys ir pasirodė Mildred. Ji metė žvilgsnį į Bitį, o paskui — į Montegą. Už jos nugaros kambario sienos buvo užlietos žalių, geltonų ir oranžinių fejerverkų, spragančių ir pliūpsinčių aidint kažkokiai vien būgnų, tamtamų ir cimbolų ritmo muzikai. Jos lūpos krutėjo, ji kažką sakė, tačiau triukšmas nustelbė moters žodžius.

Bitis į rausvą delną iškratė pelenus, juos patyrinėjo, lyg ieškodamas dar neišaiškintos jų prasmės.

— Turi suprasti, kad mūsų civilizacija yra tokia milžiniška, ir mes negalime leisti, kad mažumų grupėse kiltų bruzdėjimų. Užduok sau klausimą: ko labiausiai mes norime savo šalyje? Žmonės nori būti laimingi, ar ne tiesa? Ar ne tai jie girdi visą gyvenimą? Norime būti laimingi, sako žmonės. Na, o ar jie nėra laimingi? Ar mes nelinksminame jų, nesmaginame? Juk tik dėl to žmogus ir gyvena, ar ne? Kad patirtų malonumą, aštrius pojūčius. Ir turi pripažinti — mūsų kultūra gausiai šito teikia.

— Taip.

Montegas suprato iš lūpų, ką sako Mildred tarpduryje. Jis stengėsi nežiūrėti jai į lūpas, nes tada Bitis gali atsisukti ir taip pat viską suprasti.

— Spalvotiesiems nepatinka „Mažasis juodukas Sambo“. Sudeginkim ją. Baltiesiems nesmagu skaityti „Dėdės Tomo trobelę“. Sudeginkim ir ją. Kažkas parašė knygą apie tabaką ir plaučių vėžį? Tabako augintojai skundžiasi? Sudeginkim tą knygą. Ramybės, taikos, Montegai. Atsisakykime kovos. Geriausia — ją į krosnį. Laidotuvės — liūdnos ir pagoniškos apeigos? Ir jas panaikinkime. Penkios minutės po mirties — žmogus jau pakeliui į Didįjį kamina, krematoriumai visoje šalyje aprūpinti sraigtasparniais. Dešimt minučių po mirties — žmogus jau virtęs juodų dulkių dėmele. Nesiginčykim dėl asmeninių paminklų. Pamirškim. Sudeginkim visus, viską sudeginkim. Ugnis skaisti ir apvalanti.

Fejerverkai Mildred už nugaros užgeso. Tuo pačiu metu ji nustojo kalbėjusi — stebuklingas sutapimas. Montegui užgniaužė kvapą.

— Kaimynystėje gyveno mergaitė, — létai tarė jis. — Jos nebėra, atrodo, kad ji mirė. Net negaliu prisiminti jos veido. Tačiau ji buvo kitokia. Kaip... kaip ji čia tokia *atsirado*?

Bitis nusišypsojo:

— Retkarčiais šitai būtinai pasitaiko. Ar tai Klarisė Maklelan? Prieš jos šeimą pas mus pradėta byla. Įdėmiai juos stebėjome. Paveldimumas ir aplinka — juokingi dalykai. Paprasčiausiai neįmanoma per kelerius metus atsikratyti visų keistuolių. Namų aplinka gali daug ką sugadinti, ką stengiamasi įdiegti mokykloje. Štai kodėl kasmet tol ankstinome priėmimą į darželius, kad dabar kūdikius ištraukia tiesiog iš lopšio. Dėl

Maklelanų, kai jie dar gyveno Čikagoje, buvo keletas nepasitvirtinusių skundų. Niekad pas juos neradome nė vienos knygos. Dėdės byla marga — antisocialus. Mergaitė? Tai buvo lėto veikimo bomba. Esu tikras, šeima sąžiningai ugdė ją, sprendžiant iš mokyklos įrašų byloje. Ji norėjo sužinoti ne *kaip* kas nors padaryta, bet *kodėl*. Tai tikrai gali trikdyti. Tik imk klausinėti „kodėl“ tas taip, o anas kitaip, ir, žinoma, tampa labai nelaimingas, jei nesiliauji. Geriau, kad vargšė mergaitė būtų mirusi.

— Taip, mirusi.

— Laimė, tokių keistuolių kaip ji nedažnai atsiranda. Mes žinome, kaip daugumą jų nugnybti dar neprasiskleidusius, pumpurus. Be vinių ir rąstų namo nepastatysi. Jei nenori, kad namas būtų pastatytas, slėpk vinius ir rąstus. Jei nenori, kad žmogus būtų politiškai nelaimingas, neleisk jam pažvelgti į klausimą iš abiejų pusių, geriau jau tegul mato tiktai vieną. Dar geriau — nė vienos. Tegul visai pamiršta, kad yra toks dalykas kaip karas. Jei vyriausybė neveiksminga, nepaslanki ir pakvaišusi dėl mokesčių, lai tokia ir būna, tai geriau negu žmonių nerimas. Svarbu taika, Montegai. Renk žmonėms varžybas, kurias laimėtų atspėję populiarių dainų žodžius ar valstijų sostines, arba kiek kukurūzų pernai užauginta Ajovoje. Prikimšk jiems į galvas nedegių duomenų, prigrūsk tiek „faktų“, kad pasijustų persisotinę, labai daug išmaną. Tada jie jausis mąstą, manys judą pirmyn nė nekrustelėdami. Ir bus laimingi, nes tokios rūšies faktai nesikeičia. Tik neduok jiems tokių gudrių dalykų kaip filosofija ar sociologija, kurios viską gali paaiškinti. Tai kelia melancholiją. Bet kuris žmogus, sugebantis išardyti ir vėl sumontuoti televizijos sieną, — o dauguma šiais laikais tai gali, — yra laimingesnis nei tas, kuris bando logaritmine liniuote išmatuoti ir palyginti visatą, nes kol ją išmatuos ir palygins, pasijus esąs niekingas ir vienišas. Aš žinau, nes mėginau — velniop tai. Taigi, renk linksmybes ir vakarėlius, kviesk akrobatų ir magus, nutrūktgalvius, reaktyvinius automobilius, motociklinius sraigtasparnius, duok sekso ir heroino — kuo daugiau visko, tenkinančio automatinius refleksus. Jei drama prasta, jei filmas — nieko nesakantis, o spektaklis — tuščias, garsiai rėžk man tereminu<sup>1</sup>. Ir aš pamanyčiau, kad mane paveikė vaidinimas, nors tai viso labo bus mechaninė reakcija į garso bangų vibraciją. Bet man nesvarbu. Man patinka pašėlusį pramoga.

Bitis pakilo.

— Jau turiu eiti. Paskaita baigta. Tikiuosi, viską paaiškinau. Svarbiausia tau, Montegai, prisiminti, kad mes — Laimės Berniukai, diksilendo duetas — tu, aš ir kiti. Mes stovime priešais nedidelę bangelę tų, kurie savo prieštaringomis teorijomis ir mintimis nori visus padaryti nelaimingus. Mes savo rankomis prilaikome užtvanką. Tvirtai laikyk, Montegai! Neleisk, kad mūsų pasaulį paskandintų melancholijos ir niūrios filosofijos srautas. Į tavo dedam savo viltis! Nemanau, kad suvoki, koks svarbus esi tu — esame mes — laimingajam mūsų pasauliui, tokiam, koks yra dabar.

Bitis pakratė Montegui glebią ranką. Tas tebesėdėjo lovoje, ir atrodė, kad jeigu dabar įgriūtų namo stogas, jis vis tiek nepajudėtų iš savo vietos. Mildred buvo dingusi iš tarpdurio.

— Ir dar vienas dalykas pabaigai, — tarė Bitis. — Bent kartą per karjerą kiekvienam gaisrininkui ima knietėt, panyžta sužinoti, kas ten *sakoma* tose knygoose. Taip ir norisi *pasikasyti*, ar ne? Taigi, Montegai, patikėk, man teko keletą jų perskaityti, kad žinočiau, su kuo turiu reikalą, ir galiu pasakyti — knygoose *nieko* nėra! Nieko, ko galėtum pasimokyti ar kuo tikėtum. Grožinės rašo apie neegzistuojančius žmones, tai fantazija. O ne grožinės — dar blogiau: vienas profesorius išvadina kitą idiotu, vienas filosofas rékdamas kanda gerklę kitam. Visi blaškosi, kabina žvaigždes ir nori užgesinti saulę. Lieki ant ledo.

— Na, o kas būtų, jei gaisrininkas atsitiktinai, tikrai nieko blogo nenorėdamas, pasiimtų namo kokią knygą?

Montegas suvirpėjo. Atviros durys spoksojo į jį didžiule tuščia akimi.

— Visiškai paaiškinamas poelgis, grynas smalsumas, — atsakė Bitis. — Nepuolame rautis plaukų ar eiti iš proto. Leidžiame gaisrininkui pasilaikyti knygą dvidešimt keturias valandas. Jei per tą laiką jos nesudegina, mes atvykstame ir atliekame pareigą už jį.

— Žinoma, — išdžiūvusia burna sumurmėjo Montegas.

— Na, Montegai, ar ateisi šiandien į vėlesnę pamainą? Gal pasimatysime šiandakt?

— Nežinau, — atsakė Montegas.

— Ką? — Bitis atrodė mažumą nustebęs.

Montegas užsimerkė.

— Ateisiu vėliau. Galbūt.

— Mums tikrai tavęs trūks, jei nepasirodysi, — tarė Bitis susimąstęs, kišdamas pypkę kišenėn.

„Daugiau niekada neateisiu“, — pagalvojo Montegas.

— Sveik ir laikykis, — dar pridūrė Bitis, apsisuko ir išėjo pro atviras duris.

Montegas žiūrėjo pro langą, kaip Bitis nuvažiuoja švytinčia gelsvos liepsnos spalvos mašina juodomis kaip anglys padangomis.

Kitoje gatvės pusėje rikiavosi kiti namai plynais fasadais. Ką ten sakė Klarisė vieną popietę? „Nėra verandų. Dėdė sako, kad anksčiau namai būdavo su verandomis. Ir žmonės kartais susėsdavo ten vakarais, kalbėdavosi, kai norėdavo, sūpuodavosi ant sūpynių ir tylėdavo, kai norėdavo tylėti. Kartais jie paprasčiausiai sėdėdavo ir mąstydavo, šį bei tą apsvarstydavo. Dėdė sako, kad architektai atsikratė verandų, nes jos neva prastai atrodžiusios. Bet dėdė mano, jog tai tik pasiteisinimas, tikroji priežastis visai kita: jie nenori, kad žmonės taip sau sėdėtų, nieko neveiktų, tik suptųsi ir kalbėtųsi; tokios rūšies socialinis gyvenimas neteisingas. Žmonės per daug kalbėdavosi. Ir turėjo laiko mąstyti. Todėl architektai ir nušlavė verandas. Taip pat ir

sodus. Ne kažin kiek beliko sodų, kur galėtum pasėdėti. Ir pažvelk į baldus. Nebeliko supamųjų kėdžių. Jos atseit pernelyg patogios. Tegu žmonės kyla ant kojų ir blaškosi. Dédé sako... ir ... mano dédė ... ir ... mano dédė sako...“ Jos balsas nutilo.

Montegas atsigrėžė ir pasižiūrėjo į žmoną, sėdinčią svetainės viduryje ir kalbančią su diktoriumi, kuris savo ruožtu kalbėjosi su ja. „Ponia Monteg“, — sakė jis. Tą, tą ir aną. „Ponia Monteg...“ Dar kažką ir panašiai. Specialusis priedas, kainavęs jiems šimtą dolerių, automatiškai įterpdavo jos pavardę, kai tik diktorius kreipdavosi į savo anonimę auditoriją, palikdamas tarpą reikiamiems skiemenims. Specialus banginis taškų šifраторius keitė ir jo televizinio atvaizdo zoną ties lūpomis, kad būtų matyti gražiai tariami balsiai ir priebalsiai. Diktorius, be abejo, buvo draugas, geras šeimos draugas. „Ponia Monteg — dabar pažvelkite štai čia.“

Ji pasuko galvą. Nors buvo aiškiai matyti, kad nesiklausė.

Montegas tarė:

— Tereikia neiti į darbą šiandien, ir jau neisiu gaisrinėn nei rytoj, nei iš viso niekada.

— Bet juk tu eisi į darbą šį vakarą, ar ne? — pasiteiravo Mildred.

— Dar neapsisprendžiau. Šiuo metu mane apėmęs toks baisus jausmas, kad noriu viską daužyti, žudyti.

— Eik, pavažinėk automobiliu.

— Ačiū, ne.

— Mašinos raktai ant naktinio stalelio. Man visada padeda greitas važiavimas, kai taip jaučiuosi. Spaudi apie devyniasdešimt penkias mylias ir jautiesi nuostabiai. Kartais važinėju visą naktį, grįžtu, o tu net nežinai. Smagiausia už miesto. Nudauži kokį triušį, kartais šunį. Eik, pasiimk automobilį.

— Ne, šį sykį nenoriu. Noriu ilgiau išlaikyti šį keistą jausmą. Dieve, aš visas tiesiog verdu. Nežinau, kas tai. Jaučiuosi toks, po velnių, nelaimingas, toks įtūžęs, ir nežinau kodėl. Toks jausmas, lyg pūsčiausi. Jaučiuosi išpampęs, tarytum būčiau savyje sukauptęs viską, tik nežinau ką. Ko gero, galėčiau net imti skaityti knygas.

— Tave pasodintų į kalėjimą, ar ne? — Ji žiūrėjo į jį, lyg šis būtų už stiklo sienos.

Montegas pradėjo rengtis, nerimastingai vaikščiodamas po miegamąjį.

— Taip, ir tai, ko gero, nebloga išeitis. Kol ko nors nesužalojau. Girdėjai, ką sakė Bitis? Klausėsi jo? Jis viską žino. Ir jis teisus. Svarbiausia — būti laimingam. Pasilinksminimai yra viskas. O vis tiek sėdėjau čia, klausiausi jo ir vis kartočiau sau: aš nesu laimingas, aš nesu laimingas.

— O aš laiminga. — Mildred nušvito šypsena. — Ir didžiuojusi tuo.

— Kažką turiu padaryti, — pasakė Montegas. — Dar net nežinau ką, bet padarysiu ką nors labai svarbaus.

— Pavargau klausytis šitų nesąmonių, — pyktelėjo Mildred, nusigrėždama nuo jo ir vėl atsisukdama į diktorį.

Montegas spustelėjo garso mygtuką sienoje, ir kalbėtojas neteko žado.

— Mile! — Jis padelsė. — Tai tavo namai, kaip ir mano. Manau, pasielsiu teisingai, jei dabar tau šį tą pasakysiu. Turėjau pasakyti anksčiau, bet net pats sau dar negalėjau to prisipažinti. Norėčiau tau kai ką parodyti, laikiau tai nukišęs ir paslėpęs pastaruosius metus, vis retkarčiais atsinešdavau, net pats nežinau kodėl, bet taip dariau ir nieko tau nesakiau.

Jis paėmė kėdę tiesia atkalte, lėtai ir ryžtingai išnešė ją į priekambarį prie laukųjų durų, užsilipo ant jos ir akimirką stovėjo lyg statula ant pjedestalo, o žmona žiūrėjo į jį iš apačios. Tada pasistiebęs patraukė ventiliacijos groteles, įkišęs ranką giliai dešinėn, nustūmė dar vieną metalo dangtį ir išėmė knygą. Net nepažvelgęs numetė ją ant grindų. Vėl įkišo ranką, ištraukė dar dvi knygas ir numetė jas ant grindų. Jis vis kišo ranką ir traukė knygas — mažas, didesnes, geltonas, raudonas, žalias. Kai baigė, žmonai prie kojų gulėjo gal dvidešimties knygų krūva.

— Atleisk, — tarė jis. — Tikrai nepagalvojau. Bet dabar atrodo, kad įklimpome abu.

Mildred atšoko atatupsta, tarsi būtų staiga užpulta iš po grindų išlindusio tunto pelių. Jis girdėjo, kaip ji tankiai kvėpuoja, veidas išblyškęs, akys išplėstos. Ji vis kartojo jo vardą — kartą, du, tris kartus. Paskui dejuodama puolė pirmyn, griebė knygą ir nulėkė į virtuvę prie šiukšlių degintuvo.

Jis sugriebė ją spiegiančią, laikė, o ji draskėsi ir stengėsi ištrūkti.

— Ne, Mile, ne! Palauk! Liaukis, ar girdi? Aš nežinau... nustok! — Montegas pliaukštelėjo žmonai per veidą, vėl sugriebė ją ir pakratė.

Ji vėl pakartojo jo vardą ir pravirko.

— Mile, — pasakė jis. — Paklausk. Luktelk sekundę, gerai? Nieko negalime padaryti. Negalime jų sudeginti. Noriu pažvelgti į jas, bent kartą užmesti akį. O tada, jei kapitonas sako tiesą, sudeginsim visas jas iš karto, patikėk manim, sudeginsim visas iš karto. Turi man padėti.

Pakėlęs smakrą, jis pažvelgė žmonai į veidą ir tvirtai apkabino. Žiūrėdamas į Mildred, ieškojo jos veide atsakymo, ką jam pačiam daryti.

— Ar mums tai patinka, ar ne, mes vis tiek jau įklimpę. Per visus šiuos metus dar nieko nesu tavęs prašęs, o dabar prašau, maldauju. Turim kada nors išbristi iš tos painiavos, išsiaiškinti, kodėl visa tai vyksta — ir tavo vaistai naktimis, ir nutrūktgalviškas važinėjimas, ir tas mano darbas. Lekiam stačia galva nuo skardžio, Mile. Dieve, nenoriu, kad vėl viskas būtų kaip buvę. Tai nebus lengva. Neturime nuo ko atsisipirti, bet gal pavyktų sudėlioti vaizdą iš gabalų ir suvokti, turime padėti vienas kitam. Negaliu net apsaityti, kaip man dabar reikia tavęs. Jei bent kiek mane myli, ištersi dvidešimt keturias ar keturiasdešimt aštuonias valandas, tik tiek tavęs prašau, ir tada viskas bus baigta, pažadu tau, prisiekiu! Ir jei kas nors tose knygose yra — bent menkiausia dalelė išminties visame tame chaose, — gal mes galėsime perduoti ją kam nors kitam.

Ji jau nebekovojo, todėl Montegas ją paleido. Mildred susmuko, nuslinko palei sieną

ir liko sėdėti ant grindų žiūrėdama į knygas. Koją prisilietė prie vienos, ir tučtuojau ją atitraukė.

— O ta moteris aną naktį, Mile! Tavęs ten nebuvo. Nematei jos veido. Ir Klarisės. Niekad su ja nekalbėjai. Bet aš kalbėjausi. O tokie žmonės kaip Bitis jos bijo. Negaliu to suprasti. Kodėl reikia taip bijoti tokių kaip ji? Praėjusią naktį gaisrinėje vis lyginau Klarisę su gaisrininkais ir staiga supratau, kad man jie visai nepatinka ir kad pats sau visai nebepatinku. Ir pamaniau, ar tik nebūtų geriau sudeginti pačius gaisrininkus.

— Gajau!

Lauko durų pranešiklis tyliai pašaukė:

— Ponia Monteg, ponia Monteg, kažkas atėjo, kažkas atėjo, ponia Monteg, ponia Monteg, kažkas atėjo.

Tyla.

Jie pasibaisėję atsigręžė į duris, į knygas — visur mėtėsi krūvos knygų.

— Bitis! — sušuko Mildred.

— Negali būti.

— Jis sugrįžo! — sušnibždėjo ji.

Laukųjų durų balsas vėl tyliai pašaukė:

— Kažkas atėjo...

— Neatsiliepsime.

Montegas prigludo prie sienos, o paskui lėtai atsitūpė, susigūžė ir sumišęs ėmė baksnoti knygas nykščiu, smiliumi. Jis visas virpėjo ir labiau už viską norėjo vėl sugrūsti knygas už ventiliatoriaus, tačiau žinojo negalėsias dar kartą pažvelgti Bičiui į akis. Jis susigūžė, paskui atsisėdo, o pranešiklis vėl prabilo, šįkart primygtiniau. Montegas pakėlė nuo grindų vieną tomelį.

— Nuo ko pradėsime? — Jis atsivertė knygą per vidurį ir įsispoksojo. — Manau, pradėsime nuo pradžių.

— Jis įeis, — pratarė Mildred, — ir sudegins mus su visomis knygomis!

Pagaliau pranešiklis nutilo. Stoją tylą. Montegas jautė, kaip kažkas stovi už durų, laukia, klausosi. Paskui išgirdo žingsnius, tolstančius takeliu per pievelę.

— Pažiūrėkim, kas čia rašoma, — pasakė Montegas.

Jis kalbėjo mikčiodamas ir baisiai susidrovėjęs. Perskaitė šen ten po keliolika puslapių, kol galiausiai aptiko šias eilutes:

— „Yra apskaičiuota, kad vienuolika tūkstančių žmonių verčiau pasirinko mirti, bet nedaužė kiaušinio per smailagalį.“

Mildred sėdėjo kitoje prieškambario pusėje.

— Ką tai reiškia? Tai *nieko* nereiškia! Kapitonas buvo teisus!

— Ką gi, — pasakė Montegas. — Pradėsime iš naujo. Imsimės dar sykį nuo pat pradžių.

---

1 Tereminas — 1919 m. rusų fiziko Levo Termeno (vėliau emigravusio į JAV ir pasivadinusio Leonu Tereminu) išrastas muzikos instrumentas, turintis dvi antenas. Juo grojama neliečiant, todėl tam reikia įgūdžių. (*Čia ir toliau — vertėjos pastabos.*)